

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ERNST EDUARD HİRSCH TİCARET HUKUNA KATKILARI VE TÜRK
TİCARET HUKUKUNA ETKİLERİNİN İNCELENMESİ**

Murat BANKUR
21001302

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Prof. Dr. Savaş SERTEL

TUNCELİ-2023

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ERNST EDUARD HIRSCH TİCARET HUKUNA KATKILARI VE TÜRK
TİCARET HUKUKUNA ETKİLERİNİN İNCELENMESİ**

Murat BANKUR
21001302

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Prof. Dr. Savaş SERTEL

TUNCELİ-2023

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ERNST EDUARD HİRSCH TİCARET HUKUNA KATKILARI VE TÜRK
TİCARET HUKUKUNA ETKİLERİNİN İNCELENMESİ**

Murat BANKUR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

Bu tez 15/06/2023 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından **oybirliği** ile kabul edilmiştir.

İmza

İmza

İmza

BAŞKAN

DANIŞMAN

ÜYE

Bu tez, Enstitümüz Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'nda hazırlanmıştır.

Doç. Dr. Murat KORUNUR
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu"ndaki hükümlere tabidir.

15.06.2023

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

İmza

Danışman
Prof. Dr. Savaş SERTEL

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez çalışmamda akademik bilgileriyle bana yol gösteren, her süreçte yanımda olan, samimiyet, cömertlik ve içtenlikle üstlendiği danışmanlığımın her aşamasında bana yardımcı olan, yol göstericim olarak bana destek olmasını çok istediğim kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. Savaş SERTEL'e ve her zaman yanımda olan aileme saygılarımı ve en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

TUNCELİ-2023

İÇİNDEKİLER

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	IV
TEŞEKKÜR	V
İÇİNDEKİLER	VI
RESİMLER LİSTESİ	VII
KISALTMALAR LİSTESİ	VIII
ÖZET	IX
ABSTRACT	X
1. GİRİŞ	1
1.1. Literatür Taraması	4
1.2. Çalışmanın Amacı ve Önemi	4
2. GENEL BİLGİLER	6
2.1. Ernst Eduard Hirsch'in Hayatı	6
2.2. Ernst Eduard Hirsch'in Otobiyografisi	15
2.3. Ernst Eduard Hirsch'in Otobiyografisinde Türkiye Değerlendirmesi	16
3. TÜRK TİCARET HUKUKU	23
3.1. Türk Ticaret Hukukunun Sistemdeki Konumu	23
3.1.1. Cumhuriyet dönemine kadar olan kanunlar	26
3.1.1.1. Kanunname-i ticaret.....	26
3.1.1.2. Usulü muhakeme-i ticarete dair nizamname	26
3.1.1.3. Kanunname-i hümayunu ticareti bahriye	27
3.1.1.4. 1914 Tarihli çekler hakkında kanun	28
3.1.2. Cumhuriyet dönemi kanunları	30
3.1.2.1. 1926 Tarihli eski Türk ticaret kanunu	30
3.1.2.2. 1957 Tarihli eski Türk ticaret kanunu	30
3.1.2.3. 1980'lerden sonra çıkarılan özel ticari kanunlar	31
3.1.2.4. 2012 Tarihli yeni Türk ticaret kanunu	31
3.1.3. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Türk ticaret hukukunu değiştirme sebepleri	32
4. CUMHURİYET DÖNEMİ HUKUKSAL DÖNÜŞÜM	34
4.1. Hukuksal Dönüşüme Katkıda Bulunan Yabancı Uyruklu Akademisyenler	34
4.2. Türk Ticaret Hukukunun Değişimi	34
4.2.1. İsviçre hukukunun yeni Türk ticaret hukukuna etkileri.....	34
5. ERNST EDUARD HIRSCH TİCARİ HUKUKA ETKİLERİ	41
5.1. Ernst Eduard Hirsch'in Türk Ticaret Hukukuna Katkıları	41
5.2. Ernst Eduard Hirsch'e Göre Türk Ticaret Hukukunun Değişmesinin Gerektirdiği Durumlar	43
6. SONUÇ	45
7. KAYNAKLAR	47
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1.1. Ernst Eduard Hirsch (1902 – 1985)	1
Resim 1.2. Ernst Eduard Hirsch Türkiye Merkez Bankası Banknot basım konusunda verdiği katkılara dair vesika.....	3
Resim 2.1. Almanya’ dan gelen profesörlere ait gazete vesikası	6
Resim 2.2. Ernst Eduard Hirsch (1902-19853).....	7
Resim 2.3. Ernst Eduard Hirsch Türk vatandaşlığına kabulüne dair vesika.....	9
Resim 2.4. Ernst Eduard Hirsch Türk vatandaşlığına “Hirş” isminin aldığına dair gazete yazısı	10
Resim 2.5. Ernst Eduard Hirsch Berlin üniversitesine görevli olarak gitme iznine dair vesika	12
Resim 2.6. Ernst Eduard Hirsch Berlin üniversitesine görevli olarak gitme iznine dair vesika-2.....	13
Resim 2.7. Ernst Eduard Hirsch Kara ve Deniz Ticaret Kanunlarında verdiği katkılardan dolayı para ödülüne dair vesika	14
Resim 2.8. Ernst Eduard Hirsch Türkiye Üniversitelerinin gelişimi konusunda verdiği katkılardan dolayı para ödülüne dair vesika	22

KISALTMALAR LİSTESİ

Ark.	: Arkadaşları
BK	: Borçlar Kanunu
MK	: Medeni Kanun
SK	: Sayılı Kanun
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	: Türk Dil Kurumu'nun
TTK	: Türk Ticaret Kanını
Yy	: Yüz yıl

ÖZET

Günümüzde, Türkiye'nin mali sistemi, Ticari sistemi, sosyalleşme ve küreselleşmeye uyumu gerektiren pek çok kanunun temelleri cumhuriyetin ilk yıllarında atılmıştır. Genç Cumhuriyet bu kanunların hazırlanmasında özellikle Avrupa devletlerinin kanunları incelemesi ve Türkiye'ye uyarlamasının önünde tarihsel ve yapısal pek çok engeller bulunmaktaydı. Cumhuriyetin ilk yıllarında ve özellikle Almanya'da savaş karşıtı pek çok akademisyen ülkelerinden ayrılmak zorunda kalmışlardır. Bunlardan en önemlilerinden biride akademisyen Prof. Hirsch'tür. Hirsch Atatürk tarafından Türkiye'ye davet edilmiştir. Alanındaki en iyi Ticaret Hukuku akademisyenlerindedir. Prof. Hirsch Türkiye'ye çok çabuk adapte olmuş ve kısa sürede Türkçeyi öğrenmiştir. Yeni Cumhuriyetin sosyal, siyasi ve sosyal hayatı ile hukuk düzenine ilişkin çalışmalarıyla öne çıkmıştır. Cumhuriyet rejiminin gereklerini karşılayacak üniversitelerin kurulmasına, Türk bilim adamlarının yetiştirilmesine ve özellikle hukuk eğitiminin inşasına da ışık tutmaktadır. Türkiye'de tarım ve sanayinin gelişmesi ve gerekli altyapının inşası için görevler üstlenmişler, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yürüttüğü tarım ve sanayi politika ve faaliyetlerin yurtdışında tanıtılması için çalışmışlardır.

Prof. Hirsch, modern Türk hukuk sisteminin kurulması ve geliştirilmesi için birçok projede yer almış ve birçok yasa tasarısı hazırlamıştır. Türkiye'nin demografik yapısı, siyasi durumu, üniversite reformu, Özdil hareketi ve Soyadı Kanunu gibi Atatürk devrimlerinin etkinliği üzerine yapılan çalışmalara öncülük etmiştir.

Türk hukuk sisteminin gelişmesine yaptığı katkıların başında 1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun hazırlanması gelmektedir. Bu kanun 2011 yılına kadar yürürlüğe kalmıştır. Türk fikir ürünlerinin şekillenmesinde etkili olan 1951 Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, Marka Patent, Sanayi ve Faydalı Modeller Kanunu ve 1946 Üniversiteler Kanunu'nun hazırlanmasında da Hirsch'in büyük katkıları olmuştur.

Sonuç olarak maliye ve Dış ticaret ile ilgili en önemli sorunlardan birisi olan gelirlerinin azlığı, gelir kaynaklarının sağlanmayışının önündeki engelleri belirlemesi günümüze kadar varlığını koruyan konular arasında olduğu belirtmek mümkündür.

Anahtar kelimeler: Ernst Eduard Hirsch, Türkiye Cumhuriyeti, Türk Ticaret Hukuku,

ABSTRACT

Ernst Eduard Hirsch Its Effects on Commercial Law and its Effects on Turkish Commercial Law

Today, the foundations of many laws that require Turkey's financial system, commercial system, socialization and adaptation to globalization were laid in the first roads of the republic. In the preparation of these laws in the Young Republic, there were many historical and structural obstacles in front of the European states to examine the laws and adapt them to Turkey. In the first years of the Republic, and especially in Germany, many anti-war academics had to leave their countries. If you are the most important academy among these, Prof. It is Hirsch. Hirsch was invited to Turkey by Atatürk. The best in the field of commercial law is an academician. prof. Hirsch adapted very quickly to Turkey and learned Turkish in a short time. He came to the forefront with his works on the social, political and social life of the New Republic and the legal order. It also sheds light on the establishment of universities that will meet the requirements of the republican regime, the training of Turkish scientists and especially the construction of legal education. They have undertaken duties for the development of agriculture and industry in Turkey and the construction of the necessary infrastructure, and have worked to promote the agricultural and industrial policies and activities carried out by the Republic of Turkey abroad.

Prof. Hirsch took part in many projects for the establishment and development of the modern Turkish legal system and prepared many bills. He made studies on the effectiveness of Atatürk's revolutions such as Turkey's demographic structure, political situation, university reform, self-language movement and Surname Law.

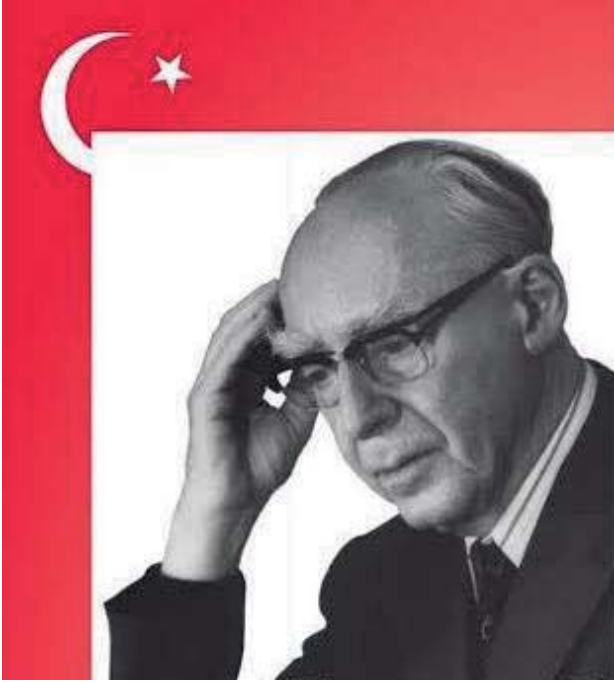
One of his major contributions to the development of the Turkish legal system is the preparation of the Turkish Commercial Code dated 1956 and numbered 6762. This code remained in effect in 2011. Hirsch also made great contributions to the preparation of the 1951 Intellectual and Artistic Works Law, the Trademark Patent, Industry and Utility Models Law, and the 1946 Universities Law, which were influential in shaping Turkish intellectual products.

As a result, it is possible to state that one of the most important problems related to finance and foreign trade, the scarcity of income and the determination of the obstacles to the lack of income sources, are among the issues that have survived until today.

Keywords; Ernst Eduard Hirsch, Republic of Türkiye, Turkish Commercial Law,

1. GİRİŞ

"Atatürk cumhuriyetinde bir hukuk profesörü" olarak tanınan Prof. Hirsch, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş günlerinde genç cumhuriyetin ihtiyacı olan sosyal ve siyasal hayatın yanında ticari hayatı da düzenleyen hukuk düzenine ilişkin yaptığı çok önemli çalışmalarla öne çıkmıştır. Yeni Cumhuriyet ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik üniversitelerin kurulması, bu üniversitelerden bilim adamlarının yetiştirilmesine ve özellikle sosyal ve ticari hukuk alanının inşasına da ışık tutmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesi, var olan ve yeni oluşan sorunları, iktidar ile birlikte çözüm arayışları, yeni bir fikir bilinci ile tarafsızlıkla incelemiştir.

Resim 1.1. Ernst Eduard Hirsch (1902 – 1985)

Türkiye'deki akademik hayatı boyunca Darülfünun'un eğitim sistemine yönelik tüm eleştirileri bireysel ve kolektif çabalarla çözmeye çalışan Prof. Hirsch çok daha fazla sorumluluk üstlenerek, İstanbul ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültelerinin kütüphanelerinin oluşturulması ve geliştirilmesi, hukuk fakültelerinde seminer ve uygulamalı çalışmaların yaygınlaştırılması için faaliyetler yürütmüştür. Bu üniversitelerde verilen hukuk derslerinin modern ve yapılandırmacı bir yöntemle verilmesini, Türkçe olarak yayınlanan bilimsel hukuk çalışmalarının artırılmasında önemli yer almıştır.

Türk bilim insanı yetiştirilmesi ve hukuk biliminin gelişmesinin önünde büyük bir engel olan yabancı dil öğrenimi ve öğretiminin önündeki engelleri üzerine büyük çabalar sergilemiştir.

Türkiye'de o günkü tarım ve sanayinin gelişmesi için gerekli olan altyapının inşası ve geliştirilmesinde önemli görevler üstlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yürüttüğü tarım, sanayi ve ticari politika ve faaliyetlerin yurtdışında tanıtımına yönelik için çalışmalarda bulunmuştur.

Prof. Hirsch, modern Türk hukuk sisteminin kurulması ve geliştirilmesi için birçok projede yer almıştır ve pek çok yasa tasarısı hazırladı. 1933-1952 yılları arasındaki Türkiye'nin demografik yapısı, siyasi durumu, üniversite reformu, öz dil çalışmaları ve Soyadı Kanunu gibi Atatürk devrimlerinin etkinliği üzerine yapılan çalışmalara katıldı.

Araştırmacı olarak üstlendiği görevler kapsamında çağdaş teorik hukuk sisteminin inşasına yeni hukuk malzemeleri hazırlamak ve Türk hukuk mevzuatını ülke ihtiyaçlarını karşılayacak düzeye getirmek için yürüttüğü görevleri yürüttü. Üniversite eğitim hayatına yetecek düzeyde kütüphanelerin kurulmasından yola çıkan Hirsch, Avrupa ülkelerinde yayına çıkan ve Türk yasalarına emsal teşkil edebilecek mevzuat ve akademik yayınları Türkiye'ye getirdi. Nitekim bu konuda dile getirdiği "Kütüphanesiz üniversite cephanesiz kışla gibidir" sözü kütüphanenin önemine ilişkin görüşleri açısından da anlamlıdır.

Türkçeye hızlı adaptasyonunu profesyonel akademik çalışmalarıyla birleştirebilme yeteneğini kanıtlayan Hirsch, Türkçe öğrendikten sonra kanun taslaklarını hazırlama ve bu taslakları mecliste savunma görevini layık gördü. 1937'de Yargıtay Genel Kurulu'nun Ticaret Hukuku ile ilgili 2 kararı "devletçilik" ilkesinin uygulanmasına yönelik eleştirileri ve bu eleştirilerin Anayasa'ya aynı maddede eklenen Cumhuriyetin ana ilkesinin düzenlenmesi Prof. Hirsch katkılarıyla oluşmuştur.

Türk hukuk sisteminin gelişmesine yaptığı katkıların başında 1956 tarihli ve 6762 sayılı TTK'nun hazırlanması çalışmalarıdır. On beş yıla yakın bir çalışmanın ürünü olan bu Kanun, Türk Ticaret Kanunu'na kadar varlığını sürdürmüştür. 6102 sayılı 2011 yılında yürürlüğe girmiştir. Prof. Türk fikir ürünlerinin şekillenmesinde esas olan 1951 Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, Marka Patent, Sanayi ve Faydalı Modeller Kanunu ve 1946 Üniversiteler Kanunu'nun hazırlanmasında da Hirsch'in büyük katkıları olmuştur.

Son olarak uzmanlık alanı ticaret hukuku olmakla birlikte Türkiye'de hukuk derslerinde hukuk sosyolojisi, hukuk felsefesi ve yöntemi öğretimi yapmakla birlikte bu dersleri çağdaş Türk hukuk eğitiminin temel parçalarından biri haline getiren Prof. Dr. Prof. Dr. Hirsch'in Hukuk eğitiminin ezberci ve dogmatik kalıptan çıkarılarak bir disiplin olarak öğretilmesi ve öğrenilmesi sadece akademisyenlik açısından değil, hukuk mesleklerinin icrası açısından da önemlidir.

T. C.
BAŞVEKÂLET
KANUNLAR VE KARARLAR
Tetkik Dairesi
Karar Sayısı
4
9788

KARARNAME

Alman tebaasından Ernest Hirsch'in, (2320,70-ikibinüçyüz-yirmi lira yetmiş kuruş) aylık ücretle işe başladığı tarihten itibaren üç ay müddetle T.C. Merkez Bankası Banknot Matbaasında çalıştırılması; Dahiliye Vekâletinin muvafık mütalâasına dayanan Maliye Vekâletinin 28/-6/1957, 9/12/1957 tarihli ve 113312-3/7560, 13804 sayılı yazıları üzerine, 2007 sayılı kanunun 2 nci maddesinin B fıkrasına ve 3659 sayılı kanunun 9 uncu maddesine göre, İcra Vekilleri Heyetince 17 / 12 / 1957 tarihinde kararlaştırılmıştır.

REİSİCUMHUR
C. Başoğlu

Başvekil
Devlet Vekili ve Başvekil Yardımcısı
Devlet Vekili
Devlet Vekili ve Bas.Yay.ve Turz.V.V.
Adiye Vekili

Mihl Müdafaa Vekili
Dahiliye Vekili ve Hariciye V.V.
Hariciye Vekili
Maliye Vekili
Manzif Vekili

Nafiz Vekili
Ticaret Vekili
Sih. ve İc. Maa. Vekili
Süm. ve İnh. Vekili
Ziraat Vekili

Mümakalat Vekili
Çalışma Vekili
Sanayi Vekili
Bas.Yay. ve Turz. Vekili
İmar Vekili

Dosya No: 27-79
1415

030 18 01 147 63 5

Resim 1.2. Ernst Eduard Hirsch Türkiye Merkez Bankası Banknot basım konusunda verdiği katkılara dair vesika

1.1. Literatür Taraması

Türkiye’de Ernst Eduard Hirsch ve 6762 sayılı Ticaret Hukuku hakkında yaptığı çalışmalar üzerine yeni çalışmalar maalesef yapılmamıştır. Bu nedenle yaptığımız bu çalışmada daha çok yazarın kendine ait olan çalışmalarından faydalanılmıştır. Ernst Eduard Hirsch’nin hayatını incelediğimiz bölümde bize en çok bilgiyi sunan kendisine ait olan ve çevresini Fatma Süphi’in yaptığı Kayzer Dönemi, Weimar Cumhuriyeti, Atatürk Ülkesi adlı kitabı olmuştur (Topcuoğlu ve ark.. 1964). 6762 Sayılı Ticaret Hukuku açıklamalarımızda ise Ernst Eduard Hirsch’in bu konu hakkında yazmış olduğu (Ticaret Hukuku Islahı Hakkında Fikirlerim, Ticaret Hukuk İlmi, Ticari Muamele Mefhumu, Devletçilik ve Ticaret Hukuku, İsviçre Hukukunun Yeni Türk Ticaret Kanununa Teshiri) adlı makalelerinden, TBMM’nin kanun hakkındaki genel gerekçelerinden faydalanarak açıklamaya çalışılmıştır (URL_1).

1.2. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Bir ülkede kanunlar; toplumun temel hak ve özgürlüğü için önemli bir yere sahiptir. Çünkü kanunlar sayesinde toplumu oluşturan her bir bireye ait temel haklar korunmakta ve bireyin toplum içerisinde refahı da sağlanmaktadır. Diğer bir yandan toplumun oluşturduğu devletlerin toplum düzenini de sağlamaktadır.

Kanunların oluşturulabilmesi, yürütülmesi, uygulanabilmesi için hukuk alanından faydalanılmaktadır. Doğal olarak hukukun çeşitli alt dalları bulunmaktadır. Bu dallar Medeni Hukuk, Borçlar Hukuku, Ticaret Hukuku vs.’dir. Hukukun oluşturulması da hukuk alanında uzman insanlar tarafından yapılmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin ticaret hukukunun oluşturulması ve bu kanunların oluşturulurken kullanılan kanunların incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca bu ticaret kanununun oluşturulması için ihtiyaç duyulan nedenlerin incelenmesi de hedeflenmiştir.

Diğer bir yandan Türk Ticaret Hukuku’nun oluşturulmasında görev yapan kişilerden Profesör Ernst Eduard Hirsch’in hayatının incelenmesi ve Türk Ticaret Hukuku’na olan katkılarının da araştırılması hedeflenmiştir. Ayrıca Erns Eduard Hirsch’in diğer konularda yaptığı çalışmalar ve eserlerin incelenmesi de amaçlanmaktadır.

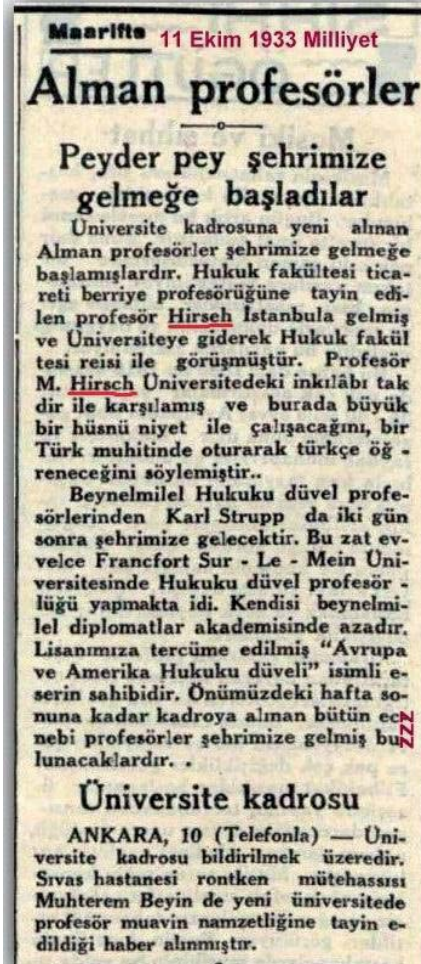
Daha önce Ernst Eduard Hirsch'in Türk Ticaret Hukuku'na katkıları incelenmemiştir. Bu sebeple bu çalışma büyük önem arz etmektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Ernst Eduard Hirsch'in Hayatı

Profesör Ernst Eduard Hirsch, Almanya'nın Hessen eyaleti Friedberg şehrinde Yahudi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Ernst Eduard Hirsch, 1902'den 1985'e kadar yaşamış bir hukuk adamıdır. Hukuk eğitimini 1920 ile 1923 tarihleri arasında Almanya'nın Münih, Giessen, Frankfurt şehirlerinde bulunan üniversitelerde görmüştür. 1924 yılında ise Giessen üniversitesinde ünlü hukukçu Leo Rosenberg'i danışman olarak seçerek doktorasını bitirmiştir (Keser, 2020; Krüger, 1986). Doçentlik unvanını ise 1930 yılında almıştır. 1933 yılına kadar ise Frankfurt üniversitesinde doçentlik ve ayrıca 1931-1933 yılları arasında ise hakimlik görevini yerine getirmiştir.

Resim 2.1. Almanya'dan gelen profesörlere ait gazete vesikası (Cumhuriyet gazetesi, 11 Ekim,1933)

Uzun yıllar Türkiye'de yürüttüğü akademik faaliyetlerin yanı sıra Türk hukuk sistemine önemli katkılarda bulunmuştur. İlk, orta ve lise eğitimini 1920 yılında Friedberg'de

tamamladı. Üniversite olarak hukuk okudu ve lisans eğitimini 1923 yılında Giessen Eyalet Üniversitesi'nde tamamladı. 1924 yılında aynı üniversitede iş hukuku alanında doktorasını tamamlayarak doktor unvanına hak kazandı. Bu dönemde bazı kurumlarda hakimlik yaptı. 1930 yılında Frankfurt Hukuk Fakültesi'nde doçent ünvanını aldı ve burada öğretmenliğe devam etti. Hitler yönetiminin iktidara gelmesi sonucunda Yahudi ve hukuk adamı olarak hayatı zorlu bir sürece girmiştir (Doğanay, 2023). Hakimlik mesleğini ve akademisyenlik hayatı dersler elinden alındı. 15 Temmuz 1933'te ülkesini terk ederek Amsterdam'da yaşamaya ve Amsterdam Hukuk Fakültesi'nde ders vermeye başladı.

Resim 2.2. Ernst Eduard Hirsch (1902-19853)

Amsterdam'a taşındıktan kısa bir süre sonra İstanbul'da yürütülen üniversite reformunda yer alması için Philipp Schwartz'dan teklifi alan Hirsch, teklifi kabul etti ve 1933'te İstanbul'a göç etti (Keser, 2020). Türk vatandaşlığını aldı (Doğanay, 2023). 1952'de Almanya'ya döndü ve Berlin'deki Freie Üniversitesi'nde rektörlük görevine seçildi. 1955 yılının ikinci yarısına kadar rektörlük görevini sürdürdü. 1967 yılında emekli oldu. Alman vatandaşlığına döndükten sonra vefatına kadar Türk vatandaşlığında kaldı (Keser, 2020; Krüger, 1986).

Hirsch henüz 30 yaşında olmasına rağmen başarılı bir akademik ve hukuk uzmanı olarak biliniyor. Göç etmek zorunda kalmasaydı, çok çalışması ve başarıları sayesinde Almanya'da yüksek mevkilere gelebilecek bir kişi olarak da biliniyor. Hukuk eğitimini 19. yüzyılın ünlü hukuk uzmanı Rudolf von Jhering'in hukuk eğitim sisteminden esinlenerek

sağlamıştır. Aynı sistemi Türkiye'de de uyguladı. Bu alandaki çalışmalarını ilk olarak Türkiye'de yürütmüştür (Keser, 2020). Önemli çalışmaları da başarıyla sergilemiştir. Almanya'ya döndükten sonra Türk vatandaşlığını sürdürmenin yanı sıra Türkiye'deki meslektaşları ve öğrencileriyle de iletişimini sürdürdü. Almanya'daki akademik hayatı boyunca Türkiye ve Türkler üzerine çalışmalarını sürdürdü. Ayrıca Türk öğrencileri akademisyenlere hazırladı ve Türk hukukçuları ile etkileşimde bulundu (Keser, 2020).

Atatürk'ün direktifleri sayesinde Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı'nın İstanbul Üniversitesi'nde yürüttüğü eğitim alanındaki yeniden yapılandırma amacıyla Türkiye'ye geldi. 15 Ekim 1933'te İstanbul Üniversitesi'nde akademik hayatına yeniden başladı (Doğanay, 2023). İmzaladığı sözleşme gereği akademik hayatının ilk üç yılını Almanca olarak öğretebilirken, dördüncü yıldan itibaren Türkçe öğretmek zorunda kaldı. Bu durum nedeniyle Profesör Hirsch Türkiye'ye gelmeden önce Türkçe öğrenmeye başlamıştır. Bu sürecin sonunda Türkçeyi çok iyi öğrendi. Türkçe hukuk metinlerini hazırlamak, Türkçe hukuk sözlüğünün bilimsel incelemek gibi görevleri yerine getirdi. Türkçe öğrenmedeki gayreti ve başarısını, "Ben var olma mücadelesi verirken beni misafiri olarak kabul eden ve çalışma imkânı sağlayan bu ülkeye karşı beslediğim bağlılığın kanıtı" diyecek kadar vatan serdi (Hirsch, 1980). Hukuk Fakültesi'nde verdiği derslerin yanında üniversitede bünyesinde birçok görevlerde bulunmuş ve birçok komisyonlarda çalışmıştır. Başta ticari hukuk olmak üzere Türk hukuk sisteminin kurulmasında, yeni hukuk ve devlet yapısının oluşturmaya yönelik kanununun hazırlamıştır. Türkçe Hukuk Sözlüğü'nün yayımlanmasında etkili olmuştur (Topcuoğlu ve ark. 1964).

20330

Vatandaşlığa alınmalarını isteyen ilâk listede hüviyetleri yezill İstanbul Üniversitesi profesörlerinden Ernest Hirsch, Fritz Neumark ve karılarından ve Fritz arnd'ın I3I2 sayılı kanunun 5 inci maddesine göre Türk vatandaşlığına alınmaları; Daniliye Vekilliğinin 24/5/1943 tarihli ve 73237/2959/1568 sayılı tezkeresiyle yapılan teklifi üzerine, İcra Vekilleri Heyetinin 2/7/1943 tarihli toplantısında kabul olmuştur.

REİSİCULHUR

İsmail Hakkı

Bş. V.

E. Sağı

Ad V.

R. Tünel

M. M. V.

A. B. Mustafa

Da. V.

H. H. H. H.

Ha. V.

M. M. M. M.

Ma. V.

A. A. A. A.

Mf. V.

G. Güçel

Na. V.

Y. Y. Y. Y.

İk. V.

A. A. A. A.

S. I. M. V.

D. D. D. D.

G. I. V.

S. S. S. S.

Zr. V.

S. R. Hatipoğlu

Mü. V.

A. F. Çelebi

Ti. V.

A. A. A. A.

080 18 01 02 102 54 16

Resim 2.3. Ernst Eduard Hirsch Türk vatandaşlığına kabulüne dair vesika

Resim 2.4. Ernst Eduard Hirsch Türk vatandaşlığına “Hirş” isminin aldığına dair gazete yazısı (Vakit, 29.11.1993)

1943 yılında Türk vatandaşı olan Hirsch, ömrünün sonuna kadar Türk vatandaşı olarak kalmıştır. Yeni kimlik kartına adını “Ernest Hirş” olarak yazdırmıştır. 1945 doğumlu olan oğlunun adını Enver Tandoğan olarak koymuştur. Hirsch ise Atatürk'ün vefatının ardından düzenlenen korteje İstanbul halkının çok yoğun bir şekilde katılmasından ve bu yürüyüşe içten bir yasa katılmasından dolayı şaşkınlığını dile getirerek kendisinin de bu yürüyüşe büyük bir üzüntüyle katılmasını dile getirmiştir(Çam, 2012). Daha sonra Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin imar faaliyetlerine davet edilen Profesör Hirsch, 1943 yılından itibaren akademik hayatını burada sürdürmüştür. Burada kaldığı süre boyunca Türkiye'yi vatanı olarak kabul ettiğini göstermiştir(Topcuoğlu ve ark. 1964). 1952'de Almanya'ya döndü. Berlin Freie Üniversitesine rektör olarak atandı. Almanya'daki çeşitli bağları nedeniyle Türkiye'ye dönemedi. Fakat Berlin'deyken Türk menfaat ve çıkarlarını korumayı yönelik pek çok çalışma içine girmiştir. Türk hukukçularının yetişmesine ve Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni hukuk kültürünün oluşmasında, gelişmesinde ve tanıtımında katkıda bulunmuştur. 1968 yılında emekli oldu ve bilimsel ve entelektüel çalışmalarına Hessen, Königsfeid-Schwarzwald'daki evinde devam etti. 29 Mart 1985'te öldü [URL-1].

Hirsch, Türkiye Cumhuriyeti'nde geçirdiği yılları "Atatürk Memleketinde Bir Hukuk Öğretmeni" başlığı altında "Anılarım" adlı eserinde toplamıştır. Anılarında, şahit olmadığı Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk on yılını da değerlendirmiş ve bu yılları Türk tarihi için özel bir dönemi olarak değerlendirmiştir.

Bu değerlendirmelerde Türkiye için "Kemalist Türkiye" tabirini kullanmıştır. Kemalist Türkiye'yi yurtdışında tanıtmak için 1935'in başından itibaren “Dix ans de République” isminde yeni bir derginin çıkarılmasını sağlamıştır. Hirsch, anılarında derginin 6. sayısının Türkiye'nin tanıtımına önemli yer veriyor. Bu önemli bölümde yabancıların Kemalist Türkiye'yi anlamaları için altı maddeyi anlaması gerektiğini vurgulamıştır:

"1. Kemalist Türkiye, yüzünü geleceğe bakan özgür bir ülkedir. 2. Türk halkı Atatürk'ü savaş sonrasında yönetimiyle sevilen liderlerden biridir ve tarihsel rolü olan örnek alınan bir liderdir. 3. Türkiye Cumhuriyeti'nin amacı tek lider olan bir devlet olmak değil çoğulcu bir demokrasiye ulaşmak olduğudur, 4. Türk inkılabları kansız ve medeniyet çerçevesinde günümüze kadar çalışmalarını sürdürmüştür. 6. Türk devrimiyle sağlanan laiklik ve kadın erkek eşitliği, birçok ileri toplum için bile büyük bir hedefdir." Hirsch, bu maddede belirtilen ilkelerin kendisine de yol gösterdiğini belirterek, ülkede bu ilkeler doğrultusunda hızlı gelişmelerin yaşandığını belirtiyor (URL-1).

Prof. Hirsch, başta Almanca ve Türkçe olmak üzere birçok dilde çok sayıda kitap, makale, sözlük, eleştiri ve konferans yayınlamıştır. Bu çalışmaların çoğu Türkçe Yayınlanmıştır: Genel Hukuk, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi, Ticari İşletmecilik, Borçlar Hukuku, Ticaret Hukuku, Kooperatifler Hukuku, İktisadi Kamu Teşekkülleri, Sigorta Hukuku, Ticaret Odası, Kıymetli Kıymetler Hukuku, Fikri Haklar, Sendikalar, Ticari Evraklar, Deniz Ticaret Hukuku, Fikri ve Sınai Haklar. Farklı Dillerde Yayınlar: Üniversite Hukuku, Medeni Hukuk, Ticaret, Ekonomi ve İş Hukuku, Hukuk Sosyolojisi, yayınlarının sadece bir bölümünü içermektedir. (URL-1)

I4I30

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku ve Hukuk Felsefesi Ordinaryüs Profesörü E.Hirs'in Türkiye'deki görevine ait aylıkları ödenmek suretiyle altı ay süre için Amerikan işgal bölgesindeki Berlin Üniversitesinde Međeni Hukuk ve Ticaret Hukuku derslerini okutmasına izin verilmesi; Millî Eğitim Bakanlığınının 3/12/1951 tarihli ve 12869 sayılı yazısı üzerine, 4489 sayılı kanunun 1 inci maddesine göre, Bakanlar Kurulununun 14/12/1951 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI

E. Bayar

030 18 01 127 92 20

Başbakan <i>U. Mendir</i>	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı <i>S. Bayar</i>	Devlet Bakanı	Adalet Bakanı <i>A. M. Y.</i>
Millî Savunma Bakanı <i>M. Kaymakçı</i>	İşleri Bakanı <i>S. Bayar</i>	Dışişleri Bakanı <i>T. Köprülü</i>	Maliye Bakanı <i>H. V. K.</i>
Millî Eğitim Bakanı <i>S. Bayar</i>	Bayındırlık Bakanı <i>S. Bayar</i>	Eko. ve Ticaret Bakanı <i>M. K.</i>	Sa. ve So. Y. Bakanı <i>Dr. K.</i>
C. ve Tekel Bakanı <i>S. Bayar</i>	Tarım Bakanı <i>S. Bayar</i>	Ulaştırma Bakanı <i>S. Bayar</i>	Çalışma Bakanı VE İşletmeler Bakanı V. <i>M. Ç.</i>

Resim 2.5. Ernst Eduard Hirsch Berlin üniversitesine görevli olarak gitme iznine dair vesika

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku ve Hukuk Felsefesi Ordinaryüs Profesörü Dr. Ernest Hirsch'in Türkiye'deki vazifesine ait aylıkları ödenmemek suretiyle üç yıl müddet için Amerikan işgal bölgesindeki Berlin Üniversitesinde Medenî Hukuk, Ticaret Hukuku ve Hukuk Felsefesi derslerini okutmasına izin verilmesi; Millî Eğitim Vekâletinin 20/6/1953 tarihli ve 200.II/6215 sayılı yazısı üzerine, 4489 sayılı kanunun I inci maddesine göre, İcra Vekilleri Heyetince 25 / 7 /1953 tarihinde kararlaştırılmıştır.

REİSİCUMHUR

C. Zeynep

030 18 01 02 58 13

Başvekil	Devlet Vekili	Devlet Vekili	Adalet Vekili	Millî Savunma Vekili
<i>A. Mustafa</i>				
İçişleri Vekili	Dışişleri Vekili	Maliye Vekili	Millî Eğitim Vekili	
<i>S. Mustafa</i>	<i>F. Köprülü</i>	<i>H. Köprülü</i>		
Bayındırlık Vekili	Ekon. ve Ticaret Vekili	Sa. ve So. Y. Vekili	C. ve Tekel Vekili	
<i>R. Kılıç</i>		<i>D. N. Köprülü</i>		
Tarım Vekili	Ulaştırma Vekili	Çalışma Vekili	İşletmeler Vekili	
	<i>R. Köprülü</i>	<i>A. Köprülü</i>	<i>S. Köprülü</i>	

Resim 2.6. Ernst Eduard Hirsch Berlin üniversitesine görevli olarak gitme iznine dair vesika-2

Kara ve Deniz Ticaret Kanunları külliyatı tasarılarını belli çalışma saatleri dışında ve tek başına hazırlayan Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Ordinaryüs Profesör Ernest Hirsch'e 2500 lira ücret verilmesi; Adalet Bakanlığının IS/I/1951 tarihli ve 584/7/20 sayılı yazısı üzerine, 3656 sayılı kanunun 22 nci maddesine göre, Bakanlar Kurulunun 7/2/1951 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI

C. Z. 1951

12481/3

Başbakan	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı	Devlet Bakanı	Adalet Bakanı
<i>[Signature]</i>	<i>S. Ağal</i>	<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı	Dışişleri Bakanı	Millî Eğitim Bakanı
<i>[Signature]</i>	<i>A. Mansur</i>	<i>F. Köprülü</i>	<i>[Signature]</i>
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı	Eko. ve Ticaret Bakanı	Sa. ve So. Y. Bakanı
<i>[Signature]</i>	<i>R. Kresling</i>	<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>
G. ve Tekel Bakanı	Ticaret Bakanı	Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı
<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>
			İstisnaî İşleri Bakanı
			<i>[Signature]</i>

Resim 2.7. Ernst Eduard Hirsch Kara ve Deniz Ticaret Kanunlarında verdiği katkılardan dolayı para ödülüne dair vesika

2.2. Ernst Eduard Hirsch'in Otobiyografisi

Ernst Eduard Hirsch'in otobiyografisi üç bölümden meydana gelmektedir. Üç bölümün ikisini Almanya'da olan hayatı oluştururken, bir bölümü Türkiye'de yaşadıkları meydana getirmektedir. Aslında otobiyografi açıdan incelendiğinde Hirsch'in iki bölümde incelenebilmektedir. Hirsch'in otobiyografisi Almanya'da ki doğumundan başlayıp Hitler rejiminin başa gelmesinden dolayı ülkesini terk etmesi bir bölümdür. Yaşadığı yeri terk ettikten sonra Türkiye'ye gelip yaşadığı kısımdan başlayıp tekrara Almanya Berlin Freie üniversitesine gelmesi ikinci bölümdür. Hirsch tarafından otobiyografisine Almanya'ya geldikten sonra ki kısmı eklenmemesini istenmiştir. Öldükten otuz sene sonra bu kısmı otobiyografisine eklenmesini istemiştir (Karayalçın, 2017). Kısacası hayatının ilk elli senesini okuyucuların ulaşmasına izin vermiştir. Hirsch otobiyografisini sağlık sorunları olmasına rağmen yazmıştır ancak yayınlayabilecek bir yayınevi bulamamıştır. Çok yoğun olan uğraşlar sonucunda kendisi de masrafları karşılayarak Almanya'da yayınlayacak bir yayın evi sonunda bulmuştur. Eserin Türkçesini arkadaşlarının da yardımıyla 1985 yılında Türkiye'de yayınlamıştır. Ancak yayınlama sürecinde 29 Mart 1985'de vefat etmiştir [4].

Eserinin ilk basımı Almanya'da yeterince satılmamıştır. Daha sonra eser kısaltılmış ve bazı değişiklikler yapılarak tekrar basılmıştır. 2008 yılında ise Türkiye'de 10. Baskısı çıkarılmıştır [URL-2].

Ernst Hirsch'in otobiyografisine baktığımızda Türkiye'de yaşadığı yirmi yıl boyunca bizzat yaşadığı ya da tanık olduğu birçok detayın yanı sıra konuları da detaylı bir şekilde incelemiştir. Örneğin Şahit Olmadığım Kemalist Türkiye'nin İlk On Yılı adlı eserinde bir bölüm yazmış olması önemli bir göstergedir. Hirsch'in yaklaşımından söz edilecek olursa, değerlendirme biçimi açısından iyi ya da kötü bir ayırım söz konusu değildir. Bu düşüncenin aksine anlamaya ve tanımlamaya dayalıdır. Türkiye'nin üniversite reform sürecinde karşılaştığı zorlukları da objektif bir şekilde inceledi. Bunu yapabilmek için okuyucunun öncesini ve kaynağını anlamasını sağlar. Kendisine yöneltilen herhangi bir olumsuzluk durumunda herhangi bir kişisel isim vermez. Bu yaklaşım nedeniyle Türkiye ile Almanya arasında bir ayırım yoktur. Yaşadığı olumsuz bir durum varsa bunu sadece bilgi amaçlı kısaca söylemiş ve söz konusu durumun neden olduğu konuya geçmiştir. Bu nedenle onun Türkiye'deki hayatı ile ilgili otobiyografisine ait bilgiler incelendiğinde bir hukuk profesörünün hayat hikâyesinin yanı sıra bir ülkenin tarihini de incelemek ve değerlendirmek güzel bir hamledir (Keser, 2020).

Hirsch'in otobiyografisinin işlendiği konuların incelenmesinde göze çarpan bir diğer husus da, Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye Türkçesinde meydana gelen yenilikler ve gelişmeler, bunların yabancı profesörler üzerindeki etkileri ve dolayısıyla Türkiye'de yaşanan zorluklardır. Özellikle dönemin üniversitelerinde yaşanan yenilik sürecini incelenmiş olmasıdır (Karayalçın, 2017). Söz konusu yenilik sürecinde Türkiye'ye yeni gelen ve Türkçeyi en hızlı öğrenen kişinin Hirsch olduğu artık Hirsch ile ilgili sürekli geçerli bir bilgidir. Dolayısıyla Hirsch'in Türk yenilenmesi konusuna ilişkin yaptığı incelemenin yakınma amacı taşımadığı açıktır. Türkçeyi tercümansız ve aktif olarak ders verecek kadar öğrenmiş, Türkçe çok sayıda yayın hazırlamış bir akademisyen olarak dördüncü eğitim öğretim yılına başlarken, dilin yenilenme sürecindeki etkileri, bu konudaki kötü koşulları ele alışı ve değerlendirmeler oldukça önemli düzeydedir (Keser 2020).

2.3. Ernst Eduard Hirsch'in Otobiyografisinde Türkiye Değerlendirmesi

Hirsch'in bu açıklaması onun Türkiye'deki konumunu anlamak için yeterlidir. Hirsch, Türkiye'ye her zaman minnettar olmuştur ve Türkiye'yi ikinci bir vatan olarak değil, Almanya'nın kendi vatani saydığı bir vatan olarak gördüğü bilinmektedir (Krüger, 1986, 141-1429. Bu bağlılık, sıkı çalışmasında ve onlarca görevi başarıyla tamamlamasında bir etkidir. Ancak doğru bildiğinin arkasında durmasını, yanlış gördüğü bir uygulamanın karşısında durmasını bilmiştir (Hirsch, 2017).

Hirsch, Türkiye'ye geleceği kesinleşince, Türkiye ile ilgili kitaplar bulmaya çalışmıştır. (Hirsch, 2017). Yolculuğu boyunca Türkiye hakkında araştırmalar yapmıştır. Viyana'da ulaştığı bir kitapla Türkçe öğrenmek için çaba sarf etmiştir. Yolculuk sırasında bile Türkçe öğrenme amacı, Hirsch'in çalışma hayatındaki disiplinini ortaya koymuştur. İçinde bulunduğu her süreçte görev ve sorumluluklarını her zaman yerine getiren bir bilim insanı olduğuna örnek vermek gerekirse, Türkiye'deki sürecinin en zor kısmı, kız kardeşinin kocası ve küçük oğlu 1944'te bir toplama kampında öldürüldüğünü öğrenmiştir (Karayalçın, 2017).

Hirsch Türkçe hakkında ilk bilgileri Türkiye otobiyografisinde vermiştir. Daha sonra Türkçe seslerin telaffuzu hakkında bilgi verdikten sonra, bir Almanın Türkçedeki bazı seslerin yazılı anlatımda nasıl kullanılacağı konusunda karşılaşacağı zorluklar üzerinde durmuştur (Hirsch, 2017).

Bazı kelimelerden Pasha - Pascha ve Cemil-Dschemil kelimelerini örnek göstererek ifade etmiştir. Öte yandan Almancada çok bilinen ve kalıplaşmış bir kelime olan "Pasha" kelimesini Pascha olarak kullanmayı ve bunun gibi diğer yeni kelimeleri de Türkçe'de imla kurallarına uygun olarak kullanmayı amaçladığını söyledi. Bu kararı vermenin gerekliliğini savunduğu bilinmektedir. Alman olarak Türkçe öğrenirken telaffuzun transkripsiyonu konusunda sıkı sıkıya uyulması gereken hiçbir kuralın olmadığını belirtmiştir. Bu noktada Hirsch'in Türk dilinin özelliklerinin belirlenmesi ve uyulması gereken kuralların değişkenliği ve beraberinde getirdiği güçlükler konusundaki düşüncesi bu noktada öne çıkmıştır (Karayalçın, 2017).

Hirsch İstanbul'a geldikten sonra çalışacağı fakülteye giderek kendini tanıttı. Fakülte hocaları ile tanışmak için kendisine samimi ve içten davrandıklarını, Türk kahvesi eşliğinde Fransızca sohbet ettiklerini belirtmiştir. Dersleri işleneceği dil konusunda fikir alışverişinde bulunulurken, Almanca konuşan kişi sayısının az olduğundan Fransızca'nın konuşma dili olarak daha fazla verilmesi tavsiye edilmiştir. (Hirsch, 2017).

Hirsch ve aynı dönemde Türkiye'ye yerleşen Almanlar bunun ilk örnekleri değildir (Hirsch, 2017). Alman bilim adamlarının kitlesel göçü sadece işleyiş ve kalite açısından aynı değildir. Ancak Almanlar ve Türkler ilk defa haberleşme zorunluluğu ile karşı karşıya kalmıyorlardı. Bu iletişim yükümlülüğünün Fransızca olarak yerine getirildiği tespit edilmemiştir. Hirsch'in yolculuğunda yaşadığı bir olay da bunu doğrular niteliktedir (Karayalçın, 2017).

Hirsch, Türkçe öğrenmenin şartını ifade eden iş sözleşmesinin 2. maddesinin 3. fıkrasını belirterek bu konuyu şöyle açıklamıştır, Birinci Dünya Savaşı sırasında 17 Alman bilim adamı 3 Fransız ve 1 İsviçreli profesöre Darülfünun'da ders vermek üzere görevlendirilmiş dil öğrenme yükümlülük getirilmedi (Hirsch, 2017). Ancak Hirsch bu şartın gerekçesinden bahsetmiştir. Çünkü öğretmen-öğrenci ilişkilerinde dilin önemine vurgu yapmış ve bu ikili ilişkilerde dilin mutlaka aynı olması gerektiğini belirtmiştir. Hirsch'in farklı zamanlarda birçok çevirmenleri çalıştığı bilinmektedir. Otobiyografisinde bu kişiler, hepsinin ortak özelliğinin Almanya ile olan bağlantıları olduğuna dikkat çekicidir. Ayrıca aralarında filologlar da olmasına rağmen bu kişilerin bu alanda özel bilgileri olmadığı için zorluk yaşadıklarını söylemiştir (Hirsch, 2008). Üniversitede yenilik kapsamında getirilen yabancı akademisyenlerin Türkçe öğreniminin sözleşme ile bağlayıcı hale getirilmesi sadece öğretim amaçlı değildir.

Türk öğrencilerin Türkçe eğitim görmeleri ve yabancı bilim adamlarının üretecekleri eser ve incelemelerin Türkçe olması gibi sebeplerin de bu kararın gerekçesinde payı olduğu bilinmelidir (Çam, 2012). Bu koşullar, üniversite reformunun bir parçası olmakla birlikte, Türkçenin kullanımındaki ve çeşitli uygulamalardaki güçlükler nedeniyle bazı durumlarda yeniliği kolaylaştırmamıştır (Hirsch, 2017).

Dil öğrenimi ile ilgili beklentinin nedeni, üniversitedeki yenilikler kapsamında belirlenen kriterler doğrultusunda ihtiyaç duyulmasıydı. Hirsch'in ifadesine göre, yükseköğretimin geliştirilmesi konusunda çalışmak üzere İsviçreli pedagog Prof. Albert Malche'nin Üniversite yapılacak yenilik ve gelişim için hazırladığı raporda, dil meselesini dil bilmemekten kaynaklanan sorunların zamanla karşılıklı olarak ortadan kalkacağı sonucuna varılmıştır (Hirsch, 2017). Hirsch bu fikir üzerinde kafa yorduğunda, bu kasıtsız yaklaşımla ilgili bazı sorunlar olduğunu fark etti. Almanya'dan kalıcı olarak gelecek bilim adamları için Philipp Schwartz ile yapılan müzakerelerden kısa bir süre önce 1 Kasım 1932'de Türkiye'de bir dil seferberliği yapıldığını, bu seferberliğin dilde gerçekçi bir yenilik sürecini başlatmayı amaçladığını ve bu hedefe ulaşıldı (Hirsch, 2017).

Dilin en değişken hale geldiği bu dönemde, İstanbul'da memurların yazı dilinde kullanıldığı için Türkçe'nin gazete ve dergilerde aktif olmadığı düşünüldüğü belirtiliyor. Hirsch'e göre Latin alfabesine geçiş hala çok yenidir. Latin alfabesi yabancıların Türkçeyi bir ölçüde öğrenmesini kolaylaştırırsa da imla, vurgu, gramer kuralları ve söz varlığı bağlamında Arapça ve Farsçanın etkisi de bir yenilenmeye neden olacağı düşünülmediğini belirtmektedir. Bunlara bakıldığında dil maddesini içeren sözleşmenin imzalanmasını açık çek imzalamak olarak nitelendirmiştir (Hirsch, 2017). Çünkü akademik sahada kullanılan terim ve ifadeler dil yeniliğinde de değişecektir. Geldiği günden itibaren 3 yıl içinde Türkçe öğrenmek zorunda kalanlar, kelimelerin kullanamayacaklarından dolayı kaybolacağı, yerine yenilerinin yeni kelimelerin ekleneceği dönüştürülmeye çalışılan bir dili öğrenmekle de karşı karşıya kaldılar.

Hirsch, çok çalışması ve genç olmasının bir sonucu olarak 3 yılda Türkçeyi yarımsız konuşacak ve yazacak şekilde öğrendi. Ancak Türkçeyi bu kadar iyi bir düzeyde öğrenmeden önce vereceği dersler için çeşitli girişimleri olduğunu otobiyografisinde belirtmiştir. Kendisine yardımcı olan tercümanın havanın yağışlı olması sebebiyle derse gelemediği bir günde önceden hazırlayıp tercüman tarafından Türkçeye çevirdiği metni okuyarak dersi işledi. Bu durumdan önce derse yönelik metinler hazırlar ve derslere girdiği ilk günlerde tercüme ettirirdi (Çam, 2012).

Hirsch, çeviride yaşadığı sıkıntıları dile getirdiği Türkiye'deki meslektaşı ve yakın arkadaşı Muhlis Ete'nin tavsiyesi üzerine bölümün ikinci sınıf öğrencisi Halil Arslanlı ile tanıştı. Halil Arslanlı Almanya'da yaşadı, ortaokulu ve kolejiorada okudu. Hirsch'in analizlerine göre, Almancası bir Alman kadar iyi değildi. Hirsch, Halil Arslanlı'dan ders almaya başladığını ve 6 ay sonra gazete ve kanunları kendi kendine okuyup anlayacak kadar Türkçe öğrendiğini belirtmiştir. Halil Arslanlı, Hirsch'in asistanlığı ve Türkçe öğretmenliği görevlerinin yanı sıra yıllar sonra Ankara Hukuk Fakültesi'nde aynı görevi üstlendi. Hirsch, ulaştığı bu Türkçe düzeyinin hukuk diline yazı dili olarak hakim olmak adına başarılı olduğunu ancak halkın konuştuğu dil düzeyi açısından yeterli düzeyde olmadığını belirtmiştir (Hirsch, 2017)..

“Türk Dil Kurumu'nun 1932, 1934 ve 1936 kongrelerinde alınan kararlara göre, önce matbaa dili adım adım Arapça ve Farsça kelimelerden arındırılmış, yerine Saf Türkçe kelimeler kullanılmaya başlanmıştır. Bunlar ya bilhassa taşrada halk dilinde fiilen kullanılan kelimelerdi ya da yapay olarak Türkçe köklerden türetilmişti. Daha sonra alfabetik olarak düzenlenmiş cep sözlükleri yayımlanmaya başlandı; Bu sözlüklerde eski karşılıkları ile yeni kelimeler, yeni karşılıkları ile eski kelimeler bulunmaktaydı. Gazetelerden roman tefrikası yapar gibi her gün bu Türkçe sözlüklerden birer parça basması istendi. Bunun amacı, Saf Türkçe konuşmak isteyenlere sorunlarını nasıl dile getirecekleri konusunda ışık tutmaktı. Başlangıçta bu yeniliğe ne kamuoyu ne de basın ilgi gösterdi.

Otobiyografisinde 1930'larda Türkçenin yenilenmesi konusunda üniversitedeki gelişmeleri de anlatmıştır. Alan terminolojisi konusunun, Şubat 1937'de İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi adıyla bir fakültenin kurulması nedeniyle üzerinde durulması gereken bir sorun olarak ortaya çıktığını belirtti (Hirsch, 2017). Öğretim üyelerinin aynı programda bulunması, yeni ders içerikleri ve fakülteye geçişlerinde sınav uygulamaları gibi komisyonlardaki görüş alışverişlerinde hukuk dilinin yenilenmesine çok ılımlı yaklaşılmadığını belirtiyor. Hukuk dilini değiştirmek istemeyenlerin gerekçesi ise kanunların günlük dilde yapılmasının devamı olarak gösteriliyor. Hirsch'e göre burada profesörlerin beklentisi tam tersi. Üniversite, bilim dilini değiştirmedikçe ve eğitimde yeni bir dil kullanmadıkça hukuk metinlerinin kullanımının değiştirilemeyeceğini savunmuştur (Çam, 2012). Bu nedenle Meclisin akademiden de dil yeniliği beklediğini ve bunun gözden kaçtığını söyledi. Profesörlerin dil çalışmalarında Fransızca dilinin etkisinin yüksek olduğunun da altını çizdi.

Hirsch'in hukuk eğitiminde dilin yeniliği hakkında söylediği bilgiler bu kadarla kalmamıştır. Ancak bu bilgilerden en önemlilerinden biri daha detaylı incelenecek olursa, dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in Ankara Hukuk Fakültesi'nde görev yaptığı sıralarda aralarında çıkan bir ihtilafın da bu durumu belirlemesi açısından incelemek gerekir. Hirsch, Kasım 1943'te Ankara Hukuk Fakültesi'nde göreve başladığında, Ankara Hukuk Fakültesi, 10 yıllık bir sürede gelişen İstanbul Hukuk Fakültesi'ne göre henüz yeterli değildi (Hirsch, 2017). Hirsch'ten beklenen, o zamana kadar bir meslek yüksekokulu olan Ankara Hukuk Fakültesi'ni Fakülte seviyesine taşımasıdır. Ancak fakültede bazı konularda çeşitli zorluklar ortaya çıktı. Bunlardan biri derslere katılacak öğretim elemanı sayısının yetersiz olmasıdır. Bu nedenle Hirsch, uzman olduğu hukuk derslerine ek olarak hukuk felsefesi ve hukuk sosyolojisi dersleri vermek zorunda kalmıştır.

Hirsch'in otobiyografisinde bilimsel veya hukuki metinleri bu yöntemle incelediği tespit edilmiştir. Ankara'da da benzer şekilde çalışmalarını yürütmüş, eski Yunanca, Almanca, İngilizce, Fransızca çevirilerin orijinal dilinden ve yeni çıkan Türkçe çeviriden faydalanarak öğrencilerin ifade kullanmasını sağlamıştır (Çam, 2012). Söz konusu metin Platon'un Crito Dialogue'udur. Hukuk felsefesi konularını incelerken ise bilimsel metinlerin tercümesinden kaynaklanabilecek hatalara öğrencileri odaklamaya gayret göstermiştir. Türkçe çeviriyi incelerken dildeki yeniliği dikkate alarak değerlendirdiğini ve Türkçeye uygun kelime ve ifadeler bulmaya çalıştığını belirtti. Söz konusu konferanstan kısa bir süre sonra fakülte profesörleri toplantısında profesörler kurulu başkanlığını yürüten Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, gündem maddelerinin görüşülmesinin ardından Hirsch'in öğretim yöntemi nedeniyle kınandı. Hirsch'in otobiyografisine göre Yücel, eski klasik eserlerin çevirisini baltaladığı görüşündedir. Öğrencileri çeviriye olan güvenlerini boşa çıkarmakla suçladı (Çam, 2012). Çeviriyi ancak filologların düşünebileceğini söyledi ve Hirsch'i bu konunun kendi alanının dışında olduğunu ve hukuk felsefesi ve hukuk sosyolojisi ile uğraşmak yerine filoloji okumakla suçladı. Arapça bilmediği ve fikir beyan edemediği için sert ve ağır eleştirilere maruz kalan Hirsch, açıklamasını ve düşüncesini bakana şu şekilde ifade etti:

“Bu suçlamaya karşılık, Arapça bilmememe rağmen daha okuldayken eski Yunanca öğrendiğimi ve Platon'un diyaloglarını orijinalinden okuduğumu belirttim. Tabii ki ben bir avukattım. Ama son 12 yılda yurt dışından devralınan Türk Kanunlarında çok sayıda tercüme hatası olduğunu kendi gözlerimle gördüm”

Hirsch'in açıklamada belirttiği gibi, Türkiye'de Cumhuriyetin ilanından sonra ortaya konulan yasalara değer vererek yürüttüğü önemli çalışmalar ve bu konudaki değerlendirmeleri malum. Aynı eserde kanunların dil yapılarıyla ilgili önemli açıklamalara da yer verildiği bilinmektedir.

İstanbul'da öğretmenliğe başlar başlamaz yaptığı araştırmalar sonucunda Türk Hukuku ile ilgili eğitimlerde kullanılacak çalışmaların yeterli olmadığını ve çeviriler nedeniyle yasaların anlaşılamayacak olaylara sebebiyet verecek nitelikte olduğunu belirtmiştir (Çam, 2012). Bu nedenlerle Türk hukuk düzenini olumlu yönde etkileyen bir ticaret hukuku sistemi ortaya koyma kararı alarak ilk adımı atmıştır. Deniz hukuku tek bir yabancı ulusal hukuk düzeninden etkilenecek ifade edilirken, kara ticaret hukukunun bazı bölümleri arasında böyle bir bağlamın olmadığı ve en az 12 farklı ulusal hukuktan oluştuğu tespit edilmiştir. Bu nedenle terminolojide ve içerikte bir sıralama olmadığı, komisyon üyelerinin bildikleri yabancı dillerden çevirilerin kendilerine ait olduğu ve bu çevirilerin kendi söz varlığına ait olduğu tespit edilmiştir.

Hirsch, Dünya Üniversiteleri ve Türkiye'deki Üniversitelerin Gelişimi adlı önemli bir çalışma yapmış olsa da otobiyografisinde üniversite inovasyonu konusuna da yoğun bir şekilde değinmiştir. Ancak incelemede ele alınan örneklerden de anlaşılacağı üzere Türkiye'de uygulanan dil yeniliği nedeniyle Türkiye'deki üniversite reformunda dil konusuna da değinilmiştir. Bir hukuk profesörü olarak hem bilimsel alanda hem de kanun tasarısı çalışmalarında birçok görevi olması nedeniyle Türkiye'de önemli hizmetler vermiştir (Çam, 2012).

14114

"Dünya Üniversiteleri ve Türkiye'de Üniversitelerin gelişmesi" konusunda iki cilt kitab hazırlamış olan Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Ordinaryüs Profesörü Dr. E.Hirsch'e bu hizmetine karşılık bin lira ücret verilmesi; Maliye Bakanlığının uygun görüşüne dayanan Millî Eğitim Bakanlığının 10/12/1951 tarihli ve 13280 sayılı yazısı üzerine, 3656 sayılı kanunun 22 nci maddesine göre, Bakanlar Kurulunca 15 /12 /1951 tarihinde kararlaştırılmıştır..

CUMHURBAŞKANI

E. Bayar

127 92 4
07
18

Başbakan *U. Nanderg*
Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı *S. Ağar*
Devlet Bakanı
Adalet Bakanı *A. M. ...*
Millî Savunma Bakanı *M. Kaymak*
İçişleri Bakanı *...*
Dışişleri Bakanı *J. Köprülü*
Maliye Bakanı *H. ...*
Millî Eğitim Bakanı *J. ...*
Bayındırlık Bakanı *B. Kentin*
Eko. ve Ticaret Bakanı *M. ...*
Sa. ve So. Y. Bakanı *D. ...*
C. ve Tekel Bakanı *S. ...*
Tarım Bakanı *M. ...*
İlaştırama Bakanı *M. ...*
Çalışma Bakanı VE İşletmeler Bakanı V. *M. ...*

Resim 2.8.Ernst Eduard Hirsch Türkiye Üniversitelerinin gelişimi konusunda verdiği katkılardan dolayı para ödülüne dair vesika

3. TÜRK TİCARET HUKUKU

3.1. Türk Ticaret Hukukunun Sistemdeki Konumu

6762 sayılı Kanun'da ticari işletme tanımı yapılmamıştır. Bu nedenle ticaretle uğraşan işletmeler, fabrikalar ve diğer kuruluşlar ticari işletme olarak kabul edilir. Kanunda belirtilen ticari işletmeler bir yandan açıklanırken, diğer yandan bu amaçla kurulan ticari işletmeler, fabrikalar ve diğer tüm yapılara ilişkin hükümlerin kanundan çıkarılması gerekliliği dikkate alınarak çeşitli geliştirmeler yapılması uygun görülmüştür. Kanun. Bu nedenle ticari işletmeler kanununun gövdesini oluşturmaktadır. Bu nedenle ticari kuruluşlar ana kavram olarak bilinmekte ve bu özelliği ile bile belirleyici ve tanımlayıcı olarak karşımıza çıkmaktadır (Yardımcıoğlu ve Gül, 2019).

Ticaret hukuku, ticari işletmeler için yabancı hukuk olarak ifade edilirken, artık bilinen bir tanımdan bir teoriye dönüşmüştür. 1998 yılında açıklanan bu sistemin Alm. TK'nın bir amacı vardır. Bu nedenle taslakta geçen ticari işletmelerin anlamı ve tanımı dikkate alınmış ve hatları belirlenmiştir. Bunun nedeni, kanun tasarısını doğrudan etkileyen bazı teorilerin Ticaret Sicili Yönetmeliği'ndeki tanımının uygun olmamasıdır. Öte yandan, ticari işletme ifade edilirken, ticarethane, fabrika ve bu niteliğe uygun tüm müesseselerin bir ayırım yapılarak tanımlanmasına gerek görülmemiştir. Bu ifadeler biraz daha eski bir ticari işletme biçimidir; ana ticari işletme türlerine dâhil edilmemiştir. Ayrıca bu ifadeler, hızla değişen ve hızlanan bir yapıya sahip olan toplumun hizmet anlayışıyla alakasız olmakla birlikte; perakende ve toptan ticarete değiştirilmesi gereken alakayı gösterememiştir. Bunları çeşit olarak ifade etmek tür doktrininin ilkeleri açısından olumlu değildir. Sadece bu türler için tanımlama yapılması da yanlış anlaşılmalara neden olmuş ve ticari işletmenin üstü kapalı olarak bu üç türe önem verdiği düşünülmektedir (Yardımcıoğlu ve Gül, 2019; Bilgili ve Demirkapı, 2016).

6762 Sayılı Kanun'da işletmelerin ve fabrikaların düzenlenme ve tanımlanma şekli şüphelere ve tartışmalara yol açmıştır. Bunun sebebi ise 6762 sayılı Kanununun 12 nci maddesine göre faaliyet gösteren ve üretim yapan kuruluşların, ticari işletme tanım ifadelerine yer vermeseler dahi kuruluş gerekçesi olmuştur. Hukuki açıdan ticari işletme olup olamayacağı konusundaki görüş ayrılıklarının Bu tartışmalar uzun süredir ayrıntılı olarak tartışılmasına rağmen istenilen sonuca ulaşamamıştır.

6762 sayılı Kanun'un 13. maddesinde 'diğer ticari amaçla işletilen kuruluşlar' ifadesiyle hangi kuruluşların kastedildiği de kesin olarak belirlenememiştir. Bunun dışındaki diğer kuruluşların Kanun'un 13. maddesinde ek başlık altında yer alması 6762 sayılı bu Kanunun 12 nci maddesinde düzenlenen işyeri ve fabrikanın birer müessese olduğu belirtilmektedir. Ancak her iki birim de 'kurum' olarak değil, 'ticari işletme' olarak tanımlanmaktadır. 6762 sayılı Kanun'dan da anlaşılacağı üzere ticari işletmenin bir müessese olduğu açıktır. 6762 sayılı Kanunun elli yılı aşkın süredir uygulanmasında, işletmeler, fabrikalar ve benzeri müesseseler hakkında bilgi üreten hiçbir çalışma yapılmamıştır. Sonuç olarak ticaret kelimesi dar ve eski bir kavram olup eski (19.yy) bir ticaret anlayışını ifade ederken, günümüz tanımıyla ticaret kelimesi ise 'mübadele' olarak yeniden ifade edilmiştir. mal, hizmet, iletişim ve bilişimi geride bırakan bir tanım içerir. Nitekim 'e-ticaret' yeni anlamı itibariyle bu yeni içeriğin en önemli örneğidir. Ancak ticarethanenin anlamı yine mal ticareti konusunu içerdiğinden hizmet, iletişim ve bilişim sağlayan kuruluşların dışında konumlanmıştır. Fabrika tanımı ise ticari işletme olarak değil üretim birimi olarak ifade edilmiştir. Bu nedenlerle 6762 sayılı Kanun'un 12. ve 13. maddelerinin tasarı kapsamından çıkarılması sağlanarak ticari işletmede gelişmelere açık, geniş ve çağdaş bir boyut ortaya çıkmıştır (Yardımcıoğlu ve Gül, 2019; Bilgili ve Demirkapı, 2016; Bozkurt, 2013).

3.1. Türk Ticaret Hukukunun Tarihsel Değişimi

Uzun bir müddet İslam hukuku örnek alınarak uygulanmıştır. Ancak İslam hukukunda farklı bir ticaret hukuku alanı bulunmamaktadır. Alım-satım mekanizması Kuran ve Sünnet'te yaratıldığı gibi, ticari işlemlerde de benzer bir mekanizma kullanılmıştır. Diğer çağlarda ticari işlemler gelenek ve göreneklere göre yapılırdı (Yardımcıoğlu ve Gül, 2019).

Babil hükümdarı Hammurabi tarafından ortaya atılan ticari olaylara ilişkin ilk özel kuralların o dönemde faizle para alışverişi yapıldığı, buna benzer şirketler, mevduat ve komisyonlar gibi bazı olayların düzenlendiği tespit edilmiştir. Daha sonra Fenikeliler, Hammurabi kanunlarından esinlenerek deniz ticaretiyle alakalı bazı özel kanunlar çıkardılar. Bu özel kanunlar diğer milletler tarafından örnek alınan Fenikelilerin geniş bir alana yayılmasına ve ticari faaliyetlere sebep olmuştur.

Ticari hayatlarında Fenikelileri örnek alan ve ticaret hayatına ağırlık veren Yunanlılar, ilk defa deniz kredi akdini kullanmışlardır. İlerleyen zamanlarda dünya ticaret yollarına ağırlık veren Romalılar, ticareti Roma vatandaşlarına benimsemişler ve Ius

Gentium (tüm kabileler (ülkeler) için geçerli olan hukuk sistemi) ile oluşturmuşlardır. Ius Gentium, Roma'nın bir koludur. Yabancılarla ve yabancılar arasındaki işlemlere uygulanan hukuk ve çoğunlukla eşya hukukuna, yani taşınır mallar hukuku ve borçlar hukukuna aittir (Yardımcıoğlu ve Gül, 2019).

Roma İmparatorluğu'nu bölen ve saltanatlarının binlerce yerel parçaya bölünmesine neden olan Orta Çağ'da meydana gelen savaşlar, Roma barış ve birliğinin sağladığı güven ortamının bozulmasına neden olmuş, ancak 19. yüzyılda ticaret hukuku bağımsızlığını kazanmıştır. Ortaçağ. 12. yüzyıldaki Haçlı Seferleri, Avrupa'da ticaret ve sanayinin gelişmesine yol açtı. Amerika ve Hindistan'ın keşfi ile 16. yüzyılda ticaret ve sanayi alanında önemli olaylar meydana geldi. Ortaya çıkan bu olayların gerçekleşmesi ile farklı ülkeler arasında önemli bağlantılar kurulmuş ve örnek olarak ifade edilen kanun ve kuralların oluşumuna yani birörnek (üniforma) örnek teşkil etmiştir. Bu arada faizli işlemlerin, ticari senetlerin ve rehinli işlemlerin yaygınlaşması nedeniyle Yahudilerin ve Lombardların etkisinin görüldüğü söylenmelidir (Ülgen ve ark. 2015).

İspanya, Fransa, Hollanda ve İngiltere gibi ülkelerin ticari nüfusu Atlantik Okyanusu kıyılarına taşınırken Modern Çağ ve Yasallaştırma Hareketleri ortaya çıktı. Büyük nüfusa sahip olan bu ülkeler, pusula aracılığıyla yeni dünyanın keşfi ile bu geçiş için bir fırsat sağlamaktadır. 20. yüzyılın başında Modern Çağ, uluslararası ticarete büyük bir artışa yol açtı. Bu durum ülkelerin ticaret hukukunu yakından takip etmelerini ve artan ticari ilişkilerde ortaya çıkan ödeme hareketlerinin özellikle ticarete kullanılan senet bazında hızlı ve güvenli olmasını sağlamalarını sağlamıştır. Örnek olarak 1910 ve 1912 yıllarında Den Haag'da (La Haye) yapılan toplantılar bunların en önemlileri olup, 1930 ve 1931 yıllarında Cenevre'de yapılan toplantılarda önemli olaylar yaşanmış, politikalar, kanun tasarıları ve kanunlar hakkında kararlar alınmıştır(Çeker, 2016).

Türk Ticaret Hukukunun tarihsel gelişimini incelediğimizde İslam öncesi döneme ait Türk Ticaret Hukuku hakkında bilgi bulmak kolay değildir. Ayrı ve bağımsız bir hukuk dalı olan İslam Hukuku'nun tacirlere ve ticari işlere veya işlemlere uygulanmak üzere uygulandığı dönemde, bugünkü tanımına rağmen rastlanmamıştır. Olağan işlemlerde bile kullanılan kanunlar tüm işlemlerde kullanıldı.

Böylece tüccarlar kendilerine özgü bir şekilde hareket edebilir ve kendi kurallarını belirleyebilirler. Ancak her zanaatkâr grubunun özel loncaları ve özel tüzükleri Tazminat Dönemi öncesine kadar devam eder. 1807 tarihli Kaanûnname-i Ticaret, Fransız Ticaret Kanunu'nun kısmi maddelerinden oluşmaktadır. 1865 yılında bu kanunun ikinci kısmı,

hiçbir değişiklik yapılmadan Kaanûnname-i Hümayunu Ticareti Bahriye olarak kabul edildi(Poroy ve Yasaman,2012).

3.1.1. Cumhuriyet dönemine kadar olan kanunlar

3.1.1.1. Kanunnaeme-i ticaret

1839 Tanzimat Fermanı'ndan sonra 1850'de kabul edilen bazı kanunlar Batılılaşma hareketleri arasında yer almıştır. Ekonomik hayatın ihtiyaçları ile oluşturulan ilk kanunlar arasında bir de ticaret hukuku vardır. 1807 tarihli Fransız Ticaret Kanunu'nun bir tercümesi olan bu kanun, 1850'den 1926'ya kadar Kanunname-i Ticaret adıyla yürürlükte kalmış, ancak çeşitli nedenlerle dönemin ticari ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmıştır (Yardımcıoğlu ve Gül, 2019).

Bu sebeplerden bazıları şunlardır;

- 1807 tarihli Fransız Kanununun ticaret hukukunun kapsadığı konular itibarıyla tüm işletmeleri kapsamaması.
- Fransız kanununun tercümesinde çarpıcı hatalar yapılmış ve kanunun 75 yıllık uygulamasında bunlar değiştirilememiştir.
- Ticaret Hukuku'nun kemik yapısını oluşturan Borçlar Hukuku sistemimiz fıkıh esasına dayalıdır ve dolayısıyla mevcut hukukun temelini oluşturan Fransız Borçlar Hukuku sistemi ile hiçbir ilişkisi yoktur.

1850 tarihli Ticaret Kanunu, 1926 yılında yürürlükten kaldırılıncaya kadar herhangi bir değişikliğe uğramamış, ancak sonradan eklenen çeşitli tanım ve kanunlarla Ticaret Hukuku konularımız çeşitlenmiştir.

3.1.1.2.Usulü muhakeme-i ticarete dair nizamname

Özel hukuk alanında ilk önemli yasa olan Fransız Ticaret Kanunu birçok makale ilham aldı. 1276'da "Ticari Kanun-I Humayunu'ya Zeyl" unvanı altında bir ek olarak yapılmış ve bu yasaya uygun olarak ticari mahkemeler kurulmuştur. Önceleri istinaf gibi kurumları barındırmayan hukukumuz yeni bir kapı aralamıştır. Ayrıca bir kişinin karar verici olarak görev yaptığı mahkemelerde bu sayı bu kanun neticesinde artırılmıştır. Bunlara

ek olarak daha önce avukatlık makamı bulunmayan mahkemelere yeni bir vasıf yüklenmiştir. (Demir, 2008).

Ticari dava usulü, ticari ilişkilerden doğan uyuşmazlıkların çözümünde uygulanan hukuki kurallar bütünüdür. Osmanlı Devleti'nde ticari dava usulüne ilişkin ilk düzenleme Usulü Muhakeme-i Ticarete Dair Nizamnamedir. Bu nizamname, Tanzimat döneminde Avrupa'daki kanunlaştırma faaliyetlerinden etkilenerek hazırlanmıştır. Nizamname, on fasıl ve elli altı maddeden oluşmaktadır. Nizamnamede su konular düzenlenmiştir:

Birinci fasıl: Ticaret mahkemelerinin kuruluşu, sayıs1, yeri, üyeleri

İkinci fasıl: Ticaret mahkemelerinin görev alanı, yetkisi, yargılama süresi

Üçüncü fasıl: Ticaret mahkemelerindeki dava açma, tebligat, vekalet, delil ve senet işlemleri

Dördüncü fasıl: Ticaret mahkemelerindeki duruşma usulleri, tanık dinleme, bilirkişi incelemesi

Besinci fasıl: Ticaret mahkemelerinin karar verme şekli, kararların yazımı ve tebliği

Altıncı fasıl: Ticaret mahkemelerinin kararlarının icrası, itiraz ve temyiz yolları

Yedinci fasıl: Ticaret mahkemelerindeki harçlar, masraflar, ücretler

Sekizinci fasıl: Ticaret mahkemelerindeki ceza hükümleri

Dokuzuncu fasıl: Ticaret mahkemelerindeki memurların görevleri, yetkileri, sorumluluklar

Onuncu fasıl: Ticaret mahkemelerindeki geçici hükümler

Usulü Muhakeme-i Ticarete Dair Nizamname, Osmanlı Devleti'nin ticari dava usulünde modernleşme çabasının gösteren önemli bir belgedir. Bu nizamname ile Osmanlı Devleti, ticari ilişkilerden doğan uyuşmazlıkların hızlı ve adil bir şekilde çözmeyi amaçlamıştır. Ayrıca nizamname ile Osmanlı Devletinin ticari hayatındaki güven ve istikrar da arttırılmıştır.

3.1.1.3. Kanunname-i hümayunu ticareti bahriye

Kanunname-i Ticaret bünyesinde deniz ticaretini içeren kanunlar içermesi nedeniyle eksik ve yetersiz kalmış, Fransız Ticaret Kanununun deniz ticaretine ilişkin ikinci bölümüne kadar daha sonraki bir sürece bırakılmıştır. Bu düzenleme 1863 yılında son halini almış ve Ticaret-i Bahriye Kanunnamesi adıyla kanunlaşmıştır. Kanunname-i Ticaret'in yürürlüğe

girmesinden yaklaşık on dört yıllık bir süre içinde oluşturulup onaylanan bu kanun, Kanunname-i Ticaret'in deniz ticareti eksikliğini tamamlamıştır (Gümüş, 2013).

Deniz ticareti, Osmanlı Devleti için hem ekonomik hem de siyasi açıdan büyük bir önem taşımaktaydı.

Osmanlı Devleti, deniz ticaretini geliştirmek, teşvik etmek ve korumak için çeşitli kanunlar çıkarmıştır. Bu kanunlardan en kapsamlısı ve en önemlisi Kanunname-i Hümayunu Ticareti Bahriyedir. Bu kanunname, 1863 yılında yürürlüğe girmiş ve Osmanlı deniz ticaretinin modernleşmesine katkıda bulunmuştur.

Kanunname-i Hümayunu Ticareti Bahriye, Fransız Ticaret Kanunu'nun ikinci kısmından esinlenerek hazırlanmıştır. Ancak bazı fasıllar Hollanda Kanunu'ndan çevrilmek suretiyle ilgili bölüme eklenmiştir. Kanunname, on fasıl ve 150 maddeden oluşmaktadır. Kanunname su konular düzenlenmiştir:

- Birinci fasıl: Deniz ticaretinin kuralları, deniz ticaretine katılan tarafların hak ve yükümlülükleri, deniz ticaretindeki delil ve senetler
- İkinci fasıl: Gemilerin yapımı, donatımı, seyir güvenliği, gemi sicili, gemi alım satımı
- Üçüncü fasıl: Gemi kaptanlarının görevleri, yetkileri, sorumlulukları
- Dördüncü fasıl: Gemi mürettebatının seçimi, ücreti, görevleri, hakları
- Beşinci fasıl: Gemi sigortası işlemleri
- Altıncı fasıl: Navlun sözleşmelerinin şartları, türleri, sona ermesi
- Yedinci fasıl: Deniz kazaları ve zarar durumlarında tazminat sorumluluğu
- Sekizinci fasıl: Denizdeki eşya ve malların taşınması, teslimi, kaybı
- Dokuzuncu fasıl: Yolcu taşımacılığına ilişkin hükümler
- Onuncu fasıl: Deniz ticaretindeki uyuşmazlık hallerinde çözüm yolları

Kanunname-i Hümayunu Ticareti Bahriye, Osmanlı Devleti'nin deniz ticaretindeki gelişimini gösteren önemli bir belgedir. Bu kanunname ile Osmanlı Devleti, deniz ticaretinde Avrupa devletleri ile rekabet edebilecek bir hukuki altyapı oluşturmuştur. Ayrıca kanunname ile Osmanlı Devleti'nin denizlerdeki egemenliği ve gücü de pekiştirilmiştir.

3.1.1.4. 1914 Tarihli çekler hakkında kanun

Osmanlı döneminde uygulanan ilk çek kanunu olma özelliğini taşıyan kanunun adı Çek Kanunu'dur. Bu kanun 20 Nisan 1914 tarihinde 26 madde olarak çıkarılmıştır. Çek ile

İlgili cezaları düzenleyen bu Ceza Kanunu aynı yıl 1914 yılında 155 madde ile yürürlüğe girmiştir. İlgili ceza kanununun son maddesi olan 155. maddesinde çeklere ilişkin cezalar yer almaktadır. Ayrıca bu ilgili maddeye göre hileli çekler bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (Yardımcıoğlu ve Gül, 2019).

Çek, belirli bir meblağı ödemeyi taahhüt eden bir senettir. Çek üzerine yazılan tarih, çekin hukuki niteliğini ve sonuçlarını belirleyen önemli bir unsurdur. Çek üzerine yazılan tarih, gerçek keşide tarihinden ileri olabileceği gibi, geri de olabilir. Geri tarihli çekler, çekin düzenlenme tarihi ile çek üzerinde yazılı olan tarih arasındaki farkın çekin ibraz süresini aşması durumunda geçersiz sayılır. İleri tarihli çekler ise, çek üzerinde yazılı olan tarihin gerçek keşide tarihinden ileri olması durumunda ortaya çıkar. İleri tarihli çekler, hem ödeme aracı hem de kredi aracı olarak kullanılabilir.

Tarihli Çekler Hakkında Kanun, 3167 sayılı kanun numarasıyla 1930 yılında yürürlüğe giren bir kanundur.

Bu kanun, ileri tarihli çeklerin kullanımını ve sonuçlarını düzenlemektedir. Kanun, on bir maddeden oluşmaktadır. Kanunda şu konular düzenlenmiştir:

- Birinci madde: Çek üzerine yazılacak tarihin gerçek keşide tarihini göstermesi zorunluluğu

- İkinci madde: ileri tarihli çeklerin ibraz süresinin başlangıcı

- Üçüncü madde: ileri tarihli çeklerin protesto süresinin başlangıcı

- Dördüncü madde: ileri tarihli çeklerin hamiline verilmesi durumunda

- Besinci madde: ileri tarihli çeklerin karşılıksız kalması durumunda uygulanacak yaptırımlar

- Altıncı madde: ileri tarihli çeklerin ciro edilmesi durumunda

- Yedinci madde: ileri tarihli çeklerin banka tarafından kabul edilmesi durumunda

- Sekizinci madde: ileri tarihli çeklerin vadesinden önce ibraz edilmesi durumunda

- Dokuzuncu madde: ileri tarihli çeklerin vadesinden sonra ibraz edilmesi durumunda

Onuncu madde: ileri tarihli çeklerin vadesinden sonra protesto edilmesi durumunda

- On birinci madde: ileri tarihli çeklerle ilgili diğer hükümler

Tarihli Çekler Hakkında Kanun, Türk hukukunda ileri tarihli çeklere ilişkin ilk ve tek kanundur. Bu kanun ile ileri tarihli çeklerin hukuki statüsü ve sonuçları belirlenmiştir. Ayrıca kanun ile ileri tarihli çeklere karşı hamillerin hakları da korunmuştur.

3.1.2. Cumhuriyet dönemi kanunları

3.1.2.1. 1926 Tarihli eski türk ticaret kanunu

1. Cumhuriyetimizin ilk ticaret hukuku, 26 Mayıs 1926 tarihli ve 865 sayılı Ticaret Kanunu'dur. 865 sayılı Ticaret Kanunu, eksik olarak belli bir sistemden çıkmış bir kanundur.

2. Anlaşılmaz bir dile ait olması ve birçok çeviri hatası içermesinin yanı sıra aynı yıl yürürlüğe giren ve alınan Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu ile istenilen karşılığın bulunmaması gibi sebepler kaynağının İsviçre Hukuku'ndan olması, Kanun'a yönelik ilk suçlamalar olarak ifade ediliyor.

3. Bu sorunlar Kanunun yürürlüğe girmesinden hemen sonra uygulamada fark edilmiştir. Kanunun yürürlüğe girmesinden bu yana henüz on yıl geçmişken yeni bir ticaret kanunu için çalışmalara başlanmış ve II. Dünya Savaşı'nın müdahalesi nedeniyle eserler savaş sonrasına bırakılmak zorunda kaldı.

Kanun iki ayrı kitap olarak çıkarılmıştır. 865 sayılı Kanun'da "Birinci Defter-Ticari Ticaret" başlığı bulunmakta ve bu başlığın altında genel hükümler (genel hükümler), ticaret şirketleri, ticari senetler, sigortalar yer almakta olup 1015 maddeden oluşmaktadır. Daha sonra 13 Mayıs 1929 tarihli ve 1440 sayılı Kanunla deniz ticaretine ilişkin hükümler düzenlenerek 865 sayılı Kanuna ikinci kitap olarak eklenmiş ve 1926 tarihli Ticaret Kanununun toplam 1485 maddesi çıkarılmıştır (Yardımcıoğlu ve Gül, 2019; Poroy, ve ark., 2014).

3.1.2.2. 1957 Tarihli eski Türk ticaret kanunu

6762 sayılı (e)TTK 1 Ocak 1957 tarihinden itibaren yaklaşık elli beş yıl yürürlükte kalmıştır. Kanunun Türkçede elli beş yıl gibi uzun bir süre geçerliliğini korumasının nedenlerinden biri şartlar, Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu ile oluşturulan nispi uyumdur. Aynı şekilde 1950'li yıllara kadar devletçi politikalarla ülke ekonomisinin belirli boyutlara ulaşması ve söz konusu yıllardan sonra kademeli olarak ilerleyen liberalleşme politikalarıyla (e) TTK'nın reel anlamda sınanmaya başlanması da uzun vadeli bir büyüme nedenidir. (Yardımcıoğlu ve Gül, 2019).

3.1.2.3.1980'lerden sonra çıkarılan özel ticari kanunlar

Türkiye'de ve gelişmekte olan ülkelerde 1970'li yıllardan sonra enflasyon ve ödemeler dengesinin bozulmasıyla ortaya çıkan ekonomik krizler, Ortodoks devamlılık politikalarında bazı yeni düzenlemelere neden olmuştur. Bu yeni düzenlemeler neticesinde dikkat çeken bazı hususlar belirleme niteliğindedir. Özellikle Ortodoks istikrar anlayışında enflasyon hedefinden uzaklaşma ve ödemeler dengesindeki artış gibi konuların nedeninin geleneksel Ortodoks anlayışı olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, bütçe açıkları ile para arzındaki artış arasındaki bağlantı önemlidir ve gözden kaçırılmamıştır (Yardımcıoğlu ve Gül, 2019).

1980'li yılların başında serbest piyasa ekonomisinin gerekçesi olarak dikkat çeken dışa açılma ve borçlanmaya önem verildi. Aynı yılın Ocak ayında uygulanmaya başlayan programa bazı hedefler belirlenerek ticaretin ekonomik açıdan düzenlenmesi eklendi. Bu programın temel amacı yüksek enflasyonu düşürmektir. Süreç olarak üç yıl süren bu dinamik geçiş sürecinin amacı, ülkemizde finansal serbestleşmeye uyum sağlamak olup, 1983-1989 yılları arasındaki dönemde serbest piyasaya ilişkin düzenlemeler ve yapısal yenilikler incelenmiştir.

Ekonomik alandaki bu hareketlilik doğal olarak ticaretin her alanına girmiş ve bunları düzenleyen ve yönlendiren kanunları zorunlu kılmıştır. Bu ihtiyacı karşılamak üzere Türk Ticaret Kanunu'nu yenilemek ve eksikliği gidermek için özel ticaret kanunları oluşturulmuştur (Yardımcıoğlu ve Gül, 2019).

3.1.2.4. 2012 Tarihli yeni Türk ticaret kanunu

Küreselleşen dünya ekonomisinin ticaret ve ticareti içeren tanımlar üzerindeki etkisi, 29.06.1956 tarihinden itibaren kullanılmaya başlanan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun önemini azaltmış ve yeni Türk Ticaret Kanunu'nun oluşturulmasına yol açmıştır. Rekabetçi piyasanın daha etkin bir ticaret anlayışı için gereklidir. Bu nedenle 26.06.2012 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilen yeni bir Kanun Hükmünde Kararname 6335 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nu etkilemiş ve hazırlanmasına olanak sağlamıştır. Türk Ticaret Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulanması Hakkında Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, yeni Türk Ticaret Kanunu hazırlıklarını ortaya koydu (Yardımcıoğlu ve Gül, 2019).

Eski TTK döneminde kullanılan birçok eser, yargı kararı ve birçok hüküm dili yenilenecek yeni TTK'ya aktarılmış ve eklenen yeni hükümlerin birçoğunda eski TTK'dan bahsedilmiştir.

Yasalaşması hedeflenen 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 13.01.2011 tarihinde kabul edilerek 14 Şubat 2012 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Diğer hükümlerin ilgili kanuna dönüştürülmesi de dikkate alınmış ve yaklaşık on sekiz ay sonra, 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe girmesi kararlaştırılmıştır.

Oluşturulan kanun tasarısı, konunun uzmanları tarafından incelenip ortaya konmuş, Kanunun ilgili hükümlerinin sabit tutulması veya bu ölçüde aynı kalması yönündeki yoğun telkinlere rağmen zayıf kalmıştır.

Kanun değişikliğini gerekli kılan süreç sebepleri nedeniyle başlatılan hazırlık çalışmaları, köklü değişikliklerin meydana gelmesine neden oldu. Bu nedenle Kanunun bir bölümünün hükümleri çokça eleştiri konusu olurken, yapılan eleştiriler uzmanlar tarafından incelenmiş ve yaklaşık 104 maddesi iyileştirmeler nedeniyle yürürlüğe girmeden yenilenmiştir (Yardımcıoğlu ve Gül, 2019).

3.1.3. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Türk ticaret hukukunu değiştirme sebepleri

4 Ekim 1926 tarihinde yürürlüğe giren ve ülkemizde 1956 yılına kadar uygulanan 865 sayılı Ticaret Kanunu 4 bölüm ve 1015 maddeden oluşmaktadır. Bu yasa, dönemin yetkinliğine sahip olmadığı için değiştirilmek zorunda kalmıştır. Bunun sebeplerini sıralayacak olursak, kanunun yürürlükte olduğu dönemde üç kanunun (Ticaret, Medeni ve Borçlar Kanunu) birbiriyle uyum sorunu ile başlayabiliriz. Ayrıca birkaç ülkenin kanunlarının bir araya getirilmesiyle hazırlanan ticaret kanununun fikri birlik olmaktan uzak olması, yabancı terimlerin çoğu zaman Türk hukukunda tam karşılığının bulunmaması sorunlara yol açmaktadır.

Başlangıç olarak bahsettiğimiz maddeleri açarsak; Ticaret kanununu hazırlayan komisyon, Mecelle Kanununun yürürlükten kaldırılacağını ve yerine İsviçre'den aldığımız kanunun getirileceğini düşünmedi. Komisyon, Ticaret Kanunu'nun eskisi gibi diğer hukuk dalları ile bağlantısız ilerleyeceğini ve bunun sonucu olarak da günün şartlarına cevap veremediği için yanlış bir çalışma yapmıştır. Fıkıh kanunlarına dayalı mecelle kanununun yürürlükte olduğu dönemde yazılan ticaret hukuku da bu kanuna göre uyarlanmıştır. Zaman

içerisinde hazırlanan ticaret kanunu, medeni hukuk ve borçlar kanununun İsviçre'den alınması sonucu bambaşka bir mecraya taşınmıştır. Ayrıca kanunlar için kullanılan terimlerin tek ve sabit olması esastır. Yine 865 sayılı kanun birçok yabancı ülke kanunlarının birleşimi olduğu için tercüme terimlerin tam anlamını karşılamamaktadır. Bu da kanunun uygulanmasında büyük zorluklar doğurmaktadır. Ayrıca son 20 yılda yaşanan gelişmeler sonucunda ekonomik hayat birçok değişikliğe uğramıştır. Bu değişikliklerden en çok etkilenen ülkelerden biri olan Türkiye için yürürlükteki Ticaret Kanunu tatmin edici bir işlevselliğe sahip değildir.

Böylece 29.06.1956 tarihinde beş kitap, altı kısım ve 1475 maddeden oluşan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu yürürlüğe girdi (Özdağ, 2022).

4. CUMHURİYET DÖNEMİ HUKUKSAL DÖNÜŞÜM

4.1. Hukuksal Dönüşüme Katkıda Bulunan Yabancı Uyruklu Akademisyenler

Batı hukukunun Türk hukukunu etkilemeye başlaması Tanzimat devrinde başlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulduktan sonra birçok alanda yapıldığı gibi hukuk alanında da yenilikler yapılmıştır. Bunun içinde Batı hukukundan esinlenilmiştir. Bu yeniliklerin sonucunda üniversitelerde yapılan yeniliklerin yanında hukuk eğitimi de yeniden düzenlenmiştir. Düzenlemelerin sonucunda yeni hukuk sistemini anlatacak ve bu yeni sistemde öğrenci yetiştirecek yabancı akademisyenlerden fayda sağlanmıştır. Bu durumda hukuk sisteminin başarılı olduğu sonucuna ulaşabilmek için birçok sebebin yanında bu yabancı akademisyenlerin de katkısı olduğu söylenebilir.

Bu katkıları sağlayan yabancı akademisyenler 1933-1934 öğretim yıllarında İstanbul Üniversitesi hukuk fakültesinde göreve başlamışlardır. Bu akademisyenler; Ernst E. Hirsch, Karl Strupp, Richard Honig, Andreas Bertalan Schwarz, Charles Crozat'dır. Charles Crozat 1933'te İstanbul Üniversitesine katıldı. Cenevre Üniversitesinde özel hukuk profesörü olan George Sauser Hall 1931 yılına kadar Türkiye'de bulunmuştur (Özkorkut, 2019)

4.2. Türk Ticaret Hukukunun Değişimi

4.2.1. İsviçre hukukunun yeni Türk ticaret hukukuna etkileri

Yeni Ticaret Kanunu taslağında, Türkiye Büyük Millet Meclisi Yargıtay'ında dikkatle incelendikten sonra bir takım değişiklik ve eklemelerle birlikte 26/1999 tarihli Mer'iyet ve Uygulama Kanunu kabul edilmiştir. 6/1956, kanun no. 6762 ve 6763 sayılı. 9/7/1956 tarih ve 9753 sayılı Resmî Gazete'de ilan edildi. 1475 maddeden oluşan "Türk Ticaret Kanunu" (TTK), 49 maddeden oluşan Mer'iyet Kanunu ile birlikte 1/1/1957 tarihinde yürürlüğe girecektir. TBMM Yürütme Kurulu kararıyla 7/2/1951 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan teklif, Yargıtay tarafından uygun görüldü ve TBMM Genel Kurulunda yapılan müzakereler sonucunda, 15/6/1956, Türk Adliye Vekili Prof.; Türk Ticaret Kanunu'nun 1926'da İsviçre'den alınan şahıslar kanununa sadece tavrı, fikir ve dil açısından değil, yapılan yenilikle İsviçre Borçlar Kanunu'nun üçüncü bölümünde de uyumunun temel taşı oluşturmuştur. Bu arada ve diğer Ticaret Kanunu hükümleri. Bu

nedenle İsviçre'den Türkiye'ye yeniden yapılanan bu hukuki etki hakkında bilgi vermek İsviçre hukukçularının görevidir (Hirsch ve Müftügil, 1957).

Hukukun İsviçre örneğine uygunluğu, dış görünüşünden açıkça görülmektedir. İsviçre örneğine göre yapılan uyumlaştırma sistemi tam anlamıyla sağlanmıştır. 1474. maddede bu uyumlaştırmanın kanun metnine ait olduğu açıkça belirtilmiştir. Bu açıklama özellikle yerindeydi, çünkü 1944'te TBMM'nin aldığı bir kararda, aksi yasal nokta önemli kabul edilmişti. Nitekim bu noktada o dönemde tarafımızdan önemli kaygılar ortaya atılmıştı. Dolayısıyla bu konunun onaylanmasında örneğe sadakatle bağlı kalınmıştır.

Yeni TTK, "Ticari İşler" (Madde 11-135), "Ticaret Şirketleri" (Madde 136-556), "Cimri Evrak" (Madde 557-815), "Denizcilik" başlıkları altında beş kitaba ayrılmıştır. On makaleden oluşan bir Giriş. Ticaret" (Madde 816-1262), "Sigorta Kanunu" (Madde 1263-1459) ve "Son Hükümler" (Madde 1460-1475). Son olarak, Özel Hukukun muhtevasına bağlılık ve birlik doğrudan birinci cümlede belirtilmiştir. Birinci maddesinin "Türk Ticaret Kanunu, Türk Medeni Kanununun ayrılmaz bir parçasıdır." Böylece, daha önce yapılmış olan ikiliği (Medeni Kanun ve özel Ticaret Kanunu) terk ederek, Fransız ve Alman hukukuna uygun olarak, Kanun İsviçre'de uzunca bir süre uygulanan ve 1942'de İtalya'da seçime giren sendika sistemi biçim olarak olmasa da oluşumu itibarıyla ortaya çıkmıştır.

Türkiye için bu, yeniliğe tekabül eden davranıştan doğrudan bir kopuş ve Atatürk'ün din ve hukukun farklı şeyler olduğu ve artık özel hukukun diğer alanı dışında iktisat hukuku okumaya gerek olmadığı ilkelerinin yeni bir ifadesiydi. Ancak kişisel hukuk bu şekilde Ticaret Hukukunun sonu anlamına gelmemektedir. Aksine, Ticaret Hukuku ve İktisat Hukukuna ilişkin kişisel hükümlerin ana bölüm olarak kaldığı ilk beş ana maddeden bölümler taşımaktadır. Nitekim İsviçre Borçlar Kanunu'nun 458. maddesine uygun düşen birinci maddenin ikinci cümlesinde: "Bu Kanun hükümleri ile bir işletmeye ilişkin işlem, fiil ve işlere ilişkin diğer kanunlarda yazılı özel hükümler, ev veya fabrika veya ticari olarak işletilen herhangi bir kuruluş ticari hükümlerdir" (Hirsch ve Müftügil, 1957).

Maddi anlamda, Ticaret Kanunu'nun hükümlerinin teşekkülüne ilişkin üçüncü maddesi bile aynı niteliktedir: "Bir işyerini veya fabrikayı veya ticari olarak işletilen diğer her türlü müesseseyi ilgilendiren bütün işlem, iş ve işler ticari işlerdendir." Bu nedenle, pek çok tartışmaya açık ve dar bir niteliğe sahip olan "ticari işlemler" (Fransızca: actes de Commerce) kavramı öze indirgenmiş ve hukuki durum şöyle açıklanmıştır: Bir hukuki meselenin yargılanmasında; Öncelikle üçüncü madde uyarınca konunun maddi anlamda

ticari işletme olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğinin belirlenmesi gerekmektedir. (Hirsch ve Müftügil, 1957).

Bu şekilde tasdik edilmesi halinde, tarafların niyetleri veya tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın kişisel ilkesine uyularak birinci madde kapsamında ticaret hukuku hükümleri veya diğer kişisel hukuk hükümleri uygulanmalıdır. Sadece kanunun değil, örf ve adet hukukunun da anlaşıldığı ikinci madde ile bu durum desteklenmiştir. Ancak soyut bir ticari olay henüz örf ve adet hukuku başlığı altına girmemiştir. Ayrıca, bir teamül ticaret hukuku davası, tacir olmayanlar hakkında ancak onlar tarafından bilindiği veya bilinmesi gerektiği takdirde uygulanabilmektedir (Hirsch ve Müftügil, 1957).

Ticari işletmenin konusu sadece ticaret hukuku açısından değil, aynı zamanda usul hukuku açısından da önem arz etmektedir. Çünkü Türk mahkeme teşkilatına göre ticari işler için yapılacak işlemlerde hem ilk mahkemeler hem de Yargıtay şahsi yetkiye sahiptir. Ancak bu müessese pek çok tereddüde ve karışıklığa ve özellikle davaların arada bırakılmasına sebep olduğundan, 4. ve 5. maddeler esas itibariyle ticari işlerin sayılmasına ve işbölümüne ilişkin açık hükümler göstermiştir. Maddi anlamda tüm ticari işlerin esas anlamda ticari işletme olarak değerlendirilmesi gerekmez. Ancak doğrudan doğruya hakim in belli bir tecrübe ve eğitimini gerektiren konular özel anlamda ticari işlerdir (Hirsch, ve Müftügil, 1957).

Bu husus, uyuşmazlığın ticari niteliği ne olursa olsun, TTK, bankalar ve borç işlemleri, markalar, patent belgeleri, telif hakları, borsa ve fuarlar hakkındaki kanunlar ile Medeni Kanun'un rehin karşılığı borçlanan kurumlara ilişkin hükümlerinden farklıdır. işletmenin menşei ve tarafların tacir olup olmaması nedeniyle. komisyon, emanet, devir, vekalet ve ticari vekil ve benzeri hususlara ilişkin Borçlar Kanunu hükümlerinden doğan tüm hukuki ilişkiler esas itibariyle ticari iş olarak kabul edilir (Hirsch ve Müftügil, 1957).

Ticaret hukukunun ilkeleri gereği Ticaret Hukuku alanında da tartışmaya açıktır. Fransız ve Alman hukuk örneklerinin klasik kavramlarının (yani objektif ve subjektif sistem) artık miadını doldurduğu söylenebilir. Çünkü hem ticari işlem kavramı hem de tacir kavramı türemiş kavramlardır. Bu nedenle ana kavram olarak sadece “ticari işletme” akla gelmektedir. 1937 tarihli İsviçre Ticaret Sicili Yönetmeliği'nin 52. maddesi ve 1942 tarihli İtalyan Medeni Kanunu'nun 2188. ve devamı maddeleri gibi, TTK da bu kavrama dayanmaktadır. Ticari müesseseler veya fabrikalar veya ticari amaçla işletilen diğer müesseseler, ticarî işletme olarak adlandırılır (Madde 11). 12. maddesinde "Ticaret ve fabrika işletmeleri" yukarıda belirtilen Ticaret Sicili Yönetmeliğinin 53. maddesine tam

olarak uygun olarak daha önemli olarak açıklanmış ve 13. maddesinde diğer örneklerle birlikte kavramın tanımı yapılmıştır. Ticari olarak işletilen işletmeler. Kendi adına ticari bir işletme işleten kişi tacirdir. Bu kişi sadece kendi hesabına değil, bir şirketin üyesi olarak da hareket etse, yine de tacirdir. Şimdiye kadar bilinen küçük tüccar tanımı ortadan kalktı. Esnaf ve küçük esnaf karine (Madde 22), işyerinin adı (Madde 55) ve ticari hapis hakkı gibi hükümlerden yararlanmalarına rağmen tacir sayılmazlar. Tüzel kişilerin tacir nitelikleri; İktisadi işletmelerle dernekler, malikler ve kamu eliyle kurulan tüm işletmeler ile kuruluş kanunları ile kişisel hukuka tabi olan veya ticari esaslara göre yürütülen tüm işletmeler kapsamına girer (Hirsch, ve Müftügil, 1957).

Tacirin tanımına ilişkin hukuki sonuç esasları 20 ila 25. maddelerde belirtilmiştir. Her şeyden önce her türlü borç için iflas ehliyetine yer verilmiştir. İhtiyatlı iş adamının artan bakım yükümlülüğüne daha fazla önem verilir. Bir tacirin diğerine isyan etmesine, sözleşmeyi feshetmesine, sözleşmeden caymasına veya kusur bildirmesine (noter, telgraf veya iadeli taahhütlü mektupla) neden olan vasiyetnamelerin dikkate alınması ilginçtir. Tüccar olan bir borçlu tarafından fahiş derecede yüksek bir ceza veya ispat makbuzu talep edilemez. İsviçre örneğine aykırı gibi görünen bu hüküm, çok katı olmayan bir borçlunun ahlakını bozmamak için eski kanundan alınmıştır.

Şu anda yürürlükte olan TC; "Ticari Taahhüt" adı altında (Kurul genel, ticari, kart sahibi ticari, rehin ticari, müşterinin devri, cari hesap, genel mağazalar, ticari vekalet, komisyon, nakliye, mal ve mal devri) , sigorta: Madde 642 - 1015) konusu ve içeriği itibariyle yeni kanunun maddelerinde haklı olarak Ticaret Kanununun Borçlar Kanunu olarak ifade edilen dördüncü bir hususu içermektedir. Ana Borçlar Kanunu ve teminatların çoğu bu bölümde görülebilir. Reformun asıl zorluğu buradaydı. Çünkü ticari ilişkilerde bahsedilen hükümler âdet olduğu için bu bölümün tamamen kaldırılması usulsüzlük yaratacağı için sorun teşkil edecekti. O halde bir çözüm bulunması gerekiyordu çünkü mevcut hukuki durum çok önemli bir şekilde korunmuştu. Bu nedenle gidilen yolda fazlalıklar atılmış, ikili düzenin Türkiye ilişkilerine en uygun olanları korunmuş, tek tek kanunların sistematikliği ve bütünün düzeninin bir bütün içinde dikkate alınması nedeniyle bazı boşluklar doldurulmuştur. Bu görev şu şekilde yerine getirildi:

1. "Ticaret taahhüdü" konusu tamamen kaldırılmıştır. Yeni TTK, aşağı yukarı Alman Ticaret Kanunu gibi ticari uygulamalar için ayrı bir bölüm olarak mevcut değildir.

2. Müşterek sorumluluk, faiz oranı, faiz üzerinden faiz, ücret kazancı karinesine ilişkin 6, 7, 8, 10, 20, 22, 23 ve 24. maddeler, faturalar ve teyit yazıları sadece genel hükümlerden istisnadır.

3- Cari hesaba ilişkin hükümler ticari defterlerin ekinde yer alır ve simsarlar, ticari vekiller (Acente), birinci kanun kitabına ait bölümler, şahsi mağazalar, gemi işlemleri ve gemi komisyonculuğu, şahsi mağazalar emtia hakkında aşağıdaki hükümler eklenir. Bonolar, varantlar ve kısmi emtia senetleri. Bağlantısı nedeniyle üçüncü kitaba (Kıymetli Belge) eklenmiştir. Ayrıca, Borçlar Kanunu'nun eşyanın taşınmasına ilişkin 16. maddesi hükümleri ile ardiye senetlerine ilişkin Borçlar Kanunu'nun 19. maddesi hükümleri zorunlu hale getirilmiştir. Öte yandan, Borçlar Kanunu'nun 416. maddesi (İsviçre 425) sadece alım satım komisyonunu, mevcut Ticaret Kanunu diğer komisyon işlemlerini de dikkate aldığından, Kanun'un 430. maddesi (İsviçre 439) Borçlar, Alman Ticaret Kanunu'nun 406. maddesini dikkate almıştır. Birinci fıkra uyarınca yeniden ele alınmış ve taşımaya ilişkin özel hükümler yani yeni TTK'nın 808-815 maddeleri ayrıca korunmuştur.

4 — Mevcut Ticaret Kanunu'nun Sigorta Sözleşmesi'ne ilişkin hükümleri ile 1929 tarihli Alman Ticaret Kanunu'ndan alınan deniz sigortasına ilişkin hükümler bir madde halinde muhafaza edilmiştir. Bu konuda, gerektiğinde ilkelerde birliğin sağlanabilmesine dikkat edilmiştir. Sonuç olarak mevcut Ticaret Kanunu'nun ticari beylik hükümlerine gelince; Bu bağlamda aşağıdaki durumun örneklenmesi uygun görülmüştür:

a) Alman Ticaret Kanunu'nun yürürlükteki ticari hükümleri ile örneğini koruyan Borçlar Kanunu'nun mevcut ticari hükümleri ile Borçlar Kanunu'nun satış hükümleri ayrıntılı olarak karşılaştırıldığında, Borçlar Kanunu hükümlerinin geçerli olduğu sonucuna varılmıştır. Ticari ilişkiler için bu konuda yeterli olacaktır. Ancak, İsviçre'de kesin içtihat olarak tesis edilen ve bu şekilde Türk ticaretinde yerini alan bazı özel hükümler, yeni TTK'ya 25. madde olarak eklenmiştir. Söz konusu hükümler, cebri satış hakkı, süreler kısmi teslim sözleşmelerinin ifa edilmemesi nedeniyle alıcının teslim direnen borçlu olması halinde, ayıplı malın usulü ve usulü ile Borçlar Kanunu'nun 207. maddesinde (İsviçre) belirtilen sürenin altı aya indirilmesi.

b) Uluslararası Hukuk Derneği'nin Fransız grubu tarafından hazırlanan bir taslak olan yürürlükteki Ticaret Kanunu'nun hâlihazırdaki tercümesi olan Cif satış hükümleri, Varşova-Oxford maddelerine göre tadil edilmiş ve deniz ticareti nakliye anlaşmalarına ek olarak, Yeni TTK'ya "Yurtdışı satış sözleşmeleri" başlığı eklendi.

Madde 1134-1158 olarak eklenmiştir. Cif tedavileri ve Fob tedavileri dışındaki tahliye tedavileri de burada dikkate alınır. Bunların dışında özellikle İsviçre hukukunun aşağıdaki maddeleri kullanılmıştır:

1. Yeni TTK'nın haksız rekabete ilişkin maddeleri (Madde 56-65) esas itibariyle 30/9/1943 tarihli İsviçre kanununa uygundur. İsviçre örneği paralelinde Borçlar Kanunu'nun 48. maddesinin kabulü önerilmişse de TBMM Yargı Komisyonu bu teklifi kabul etmemiş ve anılan maddeye aksi yönde ikinci bir fıkra ekleyerek, işlemleri saklı tutmuştur. Ticari işlerde haksız rekabet ve diğer haksız rekabet hallerinde TTK hükümleri. Borçlar Kanunu'nun 48. maddesinin uygulanması gerektiğini kabul etmiştir. Bu ayırım teorik olarak haklı görünse de, pratikte bir önemi olmayacaktır. Zira Borçlar Kanunu'nun genel nitelikteki 48. maddesinin incelenebilmesi için TTK'nın münferit hükümlerine ihtiyaç duyulacaktır.

2. Eski İtalyan Ticaret Kanunu'ndan bir alıntı olan mevcut Ticaret Kanunu'nun Ticari Acentelere (Acentelik) ilişkin hükümleri, 1942 tarihli İtalyan Medeni Kanunu'na uygun olarak revize edilmiştir. 4/2/194 tarihli Kanunla İsviçre Borçlar Kanununa eklenen 418a ve altındaki maddeler 9.

3. "Ticaret Şirketleri" konulu ikinci kitabın yeniliklerinden bilinmelidir ki, yürürlükteki Ticaret Kanunu ile tamamen karmaşık bir şekilde düzenlenen limited şirketler, aşağıdaki örneğe göre tamamen yeniden düzenlenmiştir. Yürürlükteki İsviçre Borçlar Kanunu'nun 772-827 maddeleri.

4. Kıymetli Evraklar Üzerine Üçüncü Kitap, benzer İsviçre Borçlar Kanunu'nun 465-1152. Maddelerinden kelimesi kelimesine neredeyse mükemmel bir şekilde alıntılanmıştır. İsviçre örneğinden yalnızca emtia bonoları açısından farklılık gösteriyordu. Çift senet sistemini esas alan Esas Ticaret Kanununun Alındı Senedi ve Varantına ilişkin hükümleri aynen korunmuştur. Aynısı Taşıma Senetleri, Taşıma Senetleri ve Emtia Kısmi Senetleri için de geçerlidir. Çünkü bu hükümler, yürürlükten kaldırılan İsviçre Borçlar Kanunu'nun ilgili maddelerinden daha çok Türkiye ilişkilerine uygundur. Önemli konşimentolara ilişkin hükümler, konşimentolar, Lahey kuralları ve buna bağlı olarak Alman Ticaret Kanunu (Hirsch ve Müftügil, 1957).

Bilinmelidir ki, yukarıdaki husus, TTK'nın İsviçre hukukçularını ilgilendiren yeniliklerine münhasırdır. Ancak söz konusu kanun, öncelikle Deniz Hukuku alanında ve

diğer konularda, ticaret hukukunun uygun standarda ulaşması ile Batı Avrupa özelliklerini taşımakta ve gerçekten bu vasfını yerine getirmiştir.

Bu kişisel görüşün sonuna Türk Adliye Vekili Prof. Dr. Hüseyin Avni Göktürk'ün teklifin TBMM'de kabulü için milletvekillerine yaptığı açıklama eklenirse: “Önerilerinize sunulan taslak ticaret hukuku ile uzaktan yakından ilgili mahalle ve bilirkişilerin görüşleri alınarak uzun, yorucu ve verimli bir çalışma sonucunda hazırlanmıştır. Bu alandaki ihtiyaçların karşılanması, kara ve deniz ticaretimizin gelişmesinin sağlanması, tatbikattaki sıkıntılı konuların çözüme kavuşturulması ve işlerin sürüklenmeden kurtarılması için mümkün olan her şey yapılmıştır. Bilhassa Yargı Kurulumuz bu kanun üzerinde yıllarca çalışmış ve çok köklü, faydalı ve isabetli değişiklikler yapmıştır. Böylece insan eserlerinde üretilebilecek bir mükemmellik eseri oluşmuştur.”(Hirsch ve Müftügil, 1957).

5. ERNST EDUARD HIRSCH TİCARİ HUKUKA ETKİLERİ

5.1. Ernst Eduard Hirsch'in Türk Ticaret Hukukuna Katkıları

Ernst Hirsch, Cumhuriyet'in yeni kurulan Türkiye'de hukuk bilimi anlayışına ve hukuk uygulamasına yapmış olduğu önemli katkıların yanı sıra, ülkemizde bilimsel düşünce kültüründe bıraktığı derin izlerle de anılmaktadır. Olağanüstü bir çalışma aşkıyla çalışmayı bir görev değil, hayatın ta kendisi olarak gören Hirsch, tüm akademik hayatı boyunca disiplinin, özgür düşüncenin, mesleki dostluğun ve işbirliğinin önemini vurgulamış ve öğrencilerini bu çerçevede yetiştirmiştir. (URL-3).

II. 2. Dünya Savaşı öncesi Yahudi asıllı olduğu için doğduğu topraklarda kendisine özgürce yaşama imkânı verilmediği için ülkesini terk etmiş ve Üniversite Reformu çerçevesinde Türkiye'nin davetini kabul ederek İstanbul'a gelmiştir. . Yükseköğretimin eğitim faaliyetlerini ve teşkilat yapılanmasını kapsamlı ve keskin bir şekilde yenileyen bu reform kapsamında Türkiye'ye davet edilen 60 yabancı bilim insanı arasında Türkçe'yi kısa sürede öğrenerek ders verebilecek düzeye gelmeleri esas alınmıştır. Türkçeyi, Türkçeyi en erken ve en iyi şekilde öğrendiler. Bu kişi Ernst Eduard Hirsch'tir.

Üniversite eğitimine uygun düzeyde bir kütüphane kurulması gerektiği anlayışıyla Türkiye'de çalışmalarına başlayan Hirsch, Avrupa ülkelerinin dönemin Türk kanunlarına örnek teşkil edecek mevzuat ve akademik yayınlarını Türkiye'ye ulaştırmıştır. Hirsch'in bilimsel titizliği ve disiplini, gelen çalışmaları yardımcılarıyla birlikte bir kütüphaneci gibi sıraladığı için takdir edilmelidir. Ayrıca "Kütüphanesiz üniversite cephanesiz kışla gibidir" sözü de onun kütüphanenin önemine ilişkin görüşlerinin güzel ve anlamlı bir ifadesidir.

Hirsch'in Türkiye'ye geldiği ilk yıllarda kütüphanecilik kadar önem verdiği bir diğer konu da 1934-1935 yılları arasında Türkiye'de yayınlanan hukuk eserlerinin bibliyografyasını oluşturmaktır. Hirsch'in çalışması geniş çapta övüldü. Ayrıca aldığı olumlu yanıtla 1940 yılına kadar hukuk eserlerini de ekleyerek bibliyografyasını genişletmiş ve bu yönde önemli çalışmaların öncüsü olmuştur (URL-3).

Türkiye'ye hızlı adaptasyonu Türkçe ile harmanlama becerisini profesyonel akademik çalışmalarıyla kısa sürede ortaya koyan Hirsch, Türkçeyi öğrendikten birkaç yıl sonra yasa tasarısı hazırlama ve bu yasa tasarılarını mecliste savunma görevlerini uygun buldu. . Böylece 1937 yılında Yargıtay Genel Kurulu'nun Ticaret Hukuku ile ilgili 2 kararı "devletçilik" ilkesinin uygulanması sonucunda eleştirmesi ve bu eleştirinin altı ana ilkenin

düzenlenmesine yol açması, aynı yıl Anayasada düzenlenmesi de, Hirsch'in hukuki kimliğinin sağlamlığı için yeterli bir sebeptir.

Dönemin yürürlükte bulunan Türk mevzuatındaki açmazları ve mantık hatalarını ortaya koymaya yönelik çabalar Hirsch'in önemli katkıları arasındadır. Alıntılanarak kabul edilen 1926 Ticaret Kanunu'nda telafisi olmayan çeviri hatalarını bulması oldukça dikkat çekicidir.

Babasından esinlenerek geliştirdiği "yüksek görev duygusu ve ahlak" Hirsch'in akademik hayatında da görülmektedir. Nitekim Türkiye İktisat Dergisi'nde yayınlanan yazıları için ne kadar para istediği sorulduğunda şu cevabı vermiştir: "Bir Türk akademisyeni olarak maaş alıyorum ve bu maaşa Türkiye'de yayınlanacak her şey dahil. Ticaret Hukuku alanı." dedi.

Öğrencilerinin kanunları ezberlemek yerine bu kanunları gündelik olaylara uyarlama yeteneğini geliştiren bir eğitim yöntemini benimseyen Hirsch, yönteminin etkinliği ve önemli katkıları nedeniyle benimsediği üslubu kısa sürede Türk akademik hayatına kazandırmıştır. Ülkemizde daha önce böyle bir sistem uygulanmadığı için başta karşı çıkılsa da öğrencilere yaptı. Büyük bir uzmanlıkla teori ve pratiği birbirinden ayırmayı toplumsal hayatın gerçekleriyle birleştiren Hirsch, hukukun soyut tarafını öğrenciler için anlaşılır hale getirmiş ve bunu yaparken de öğrenci ile öğretmen arasındaki geleneksel ve soğuk hiyerarşik yapıyı göz ardı eden bir tavır geliştirmiştir. (URL-3).

Hirsch, İstanbul ve Ankara Üniversitelerinde verdiği Hukuk Felsefesi, Hukuk Sosyolojisi, Hukukta Yöntem, Kara ve Deniz Ticaret Hukuku, Fikri ve Sınai Haklar derslerinin yanı sıra birçok farklı alanda hazırladığı kanun taslakları ile önemli çalışmalara imza attı. Bu doğrultuda hazırlık çalışmalarında önemli rol oynadığı 1946 tarihli Üniversiteler Kanunu, hazırladığı 1951 tarihli Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, 1951 tarihli Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Kanunu ve Ticaret Kanunu çıkarılmıştır. Almanya'ya döndükten sonra yasalaşan 1956 tarihli Kanun, Ernst Hirsch'in söz konusu hizmetlerine somut sonuçlar verdi.

Cumhuriyetin ilk yıllarında üniversite fakültesi anlayışından daha çok meslek yüksekokulu anlayışıyla yönetilen ve yetiştirilen fakültelerin üniversite ve fakülte içeriğine ulaşabilecek düzeye getirilmesi için büyük çaba sarf eden Hirsch, tanımları, üniversitelerin bağımsız birer kurum olması için de çalışılmıştır. Nitekim daha önce sözü edilen 1946 tarihli "Üniversiteler Kanunu" bu yöndeki çalışmaların olumlu bir sonucudur.

Türkiye'de geçirdiği 20 yılda Türk hukukunda hayatımıza damgasını vuran birçok önemli çalışmaya ve esere imza atan Hirsch, çok yönlü kişiliği, fedakarlığı ve fedakarlığıyla sadece yetenekli bir akademisyen değil aynı zamanda örnek bir insan olmayı başarmıştır. kibirli yaşam anlayışı. Hukuk ve iktisat alanlarındaki derin ve kapsamlı bilgi birikimini felsefe, edebiyat, sosyoloji, müzik gibi birçok farklı ve renkli alanla pekiştirmiş, öğrenmenin ve öğretmenin en temel ilkeler olduğunu hayatının sonuna kadar göstermiştir.

Almanya'ya döndükten sonra da Türkiye'de okuma arzusunu sürdüren Hirsch, hukuk alanında ülkemize yaptığı katkılarla yetinmedi ve Almanya'da Türkçe bilmeyen akademik camiaya Türk hukuku üzerine yaptığı çalışmaları anlattı.

İlhan Arsel'in şu sözleri Ernst Hirsch'in Türk hukukundaki yerini ve önemini anlamlı bir şekilde ortaya koyacaktır:

"Üniversitelerimizde Hirsch gibi bir düzine hocamız olsa, Türkiye yepyeni bir zihniyete, yepyeni tavırlara sahip bir hoca kadrosu yetiştirmekte zorlanmazdı." (URL-3) dedi.

5.2. Ernst Eduard Hirsch'e Göre Türk Ticaret Hukukunun Değişmesinin Gerektirdiği Durumlar

- Muhtelif Devletlerden alınan hukuka ait olan maddeler, prensip ve maddeler arasında uyumsuzluk olmasından dolayı ortaya çıkan durum.
- Mecelle maddeleri çerçevesinde meydana getirilen Ticaret Hukukunun 1936 tarihinden itibaren yürürlüğe giren kanunun medeni ve borçlar kanununa adapte edilmemiş olmasıdır.
- Oluşturulan kanun çerçevelerini birbirine karşı sınırlarını belirleyen normların özellikle ticaret kanununun birinci ve üçüncü maddelerinde yeterlilik olmaması durumu.
- Ana kavram olarak bahsedilen muamelatı ticariye ve mevaddı ticariye kavramlarının eksik olması.

Yukarıda sayılan sebeplerin doğurduğu karmaşanın çözümü için yapılması gereken maddeler:

- Devletçilik prensipleri çerçevesinde hukukta izlenecek siyasetin ana hatlarında uyum, anlaşılabilirlik ve birlik meydana getirilmelidir.

- İktisadi hayatın plânlı ve programlı olacak bir şekilde sürdürülebilmesi için eskimiş olan geleneksel hukuk maddeleriyle özdeşleştirilemez. O günlerdeki dinamik hayatın birlikte getirdiği şartlar hukuk maddelerinin örtüşebilir olmasıdır. İktisadî hayatta zorunlu olan planlaşmanın uygulanması için hukukta zorunlu olan kavramlar oluşturulmalıdır.

- Ticaret hukukunda merkez kavram ne ticari işlem ne de tüccardır. Ticari organizasyon ve ticarî yöntemler çerçevesinde işleyen iktisadî işletmedir.

1 -Merkez terim olarak ticarî işletmenin seçimiyle küçük esnaf işletmesine.

2-Ticaret kanununun birinci ve üçüncü maddelerinde bulunan hukuk maddelerini birbirine karşı sınırlayan hükümlere gerek kalmaz.

3 -Ticarî işletmeleri teker teker saymaya gerek olur.

- Ticarî işletme yalnız ticarî işletmeye has olan her madde ile onaylanmalıdır.
- Merkez yapının değişmesi sicilli olan ticaretin de içeriğini değiştirecektir. Sicilli ticaret tüccarlara ait olan bir sicil olmaktan çıkacak, ticarî işletmelere ait olan bir sicil özelliği taşıyacaktır. Ticarî organizasyon ve ticarî yöntemler dâhilinde çalışan her işletme hatta devletin oluşturduğu iktisadî kurumların da bu sicille kaydı gerekmektedir.
- İflas etmiş olan ticari işletmelerin açık bir şekilde sayımı ve tespiti gerekmektedir.
- Ticaret mahkemelerinden bahsedilecek olursa Avrupa'da olduğu gibi kısmen esnaflardan sorumlu ticaret mahkemeleri bulunması istenmiyor ve o gün olan sistemin uygulanması isteniyorsa bu yol ile oluşturulan teşkilâtın iş bölümü oluşumunda olduğu gözden kaçmamalı ve zaman kaybetmekten başka faydası olmayan maddelere engel olunmalıdır. Batı devletlerinde olduğu gibi gerçek ticaret mahkemelerinin kurulması arzu ediliyorsa bunların vazifeleri açık şekilde tespit edilmelidir.
- Ticaret kanununda gereksiz olan maddeler bertaraf edilmelidir. Ticaret kanununda sadece medeni kanunlardaki hükümlerden ayrılan veya bu hükümleri barındıran maddeler bulunmamalıdır.
- Ticaret kanununun açıklanma yöntemi kanunu medeni ve borçlar kanununa adapte edilmeli veya her üçü yeniden Türkçe diline çevrilmelidir.

6. SONUÇ

Hirsch, Türkiye'nin sosyal, siyasal ve sosyal hayatı ile hukuk düzenine ilişkin çalışmalarıyla öne çıkmıştır. Cumhuriyet rejiminin gereklerini karşılayacak üniversitelerin kurulmasına, Türk bilim adamlarının yetiştirilmesine ve özellikle hukuk eğitiminin inşasına da ışık tutmaktadır. Türkiye'de tarım ve sanayinin gelişmesi ve gerekli altyapının inşası için görevler üstlenmişler, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yürüttüğü tarım ve sanayi politika ve faaliyetlerin yurtdışında tanıtılması için çalışmışlardır.

Prof. Hirsch, modern Türk hukuk sisteminin kurulması ve geliştirilmesi için birçok projede yer aldı ve birçok yasa tasarısı hazırladı. Türkiye'nin demografik yapısı, siyasi durumu, üniversite reformu, Özdil hareketi ve Soyadı Kanunu gibi Atatürk devrimlerinin etkinliği üzerine yapılan çalışmalara yapmıştır.

Üstlendiği görevler kapsamında çağdaş teorik hukuk sisteminin inşasına yeni hukuk malzemeleri hazırlamak ve Türk hukuk mevzuatını ülke ihtiyaçlarını karşılayacak düzeye getirmek için yürüttüğü görevleri yürüttü. Üniversite eğitime uygun düzeyde bir kütüphane kurulması gerektiği anlayışıyla yola çıkan Hirsch, Avrupa ülkelerinin dönemin Türk yasalarına emsal teşkil eden mevzuatını ve akademik yayınlarını Türkiye'ye getirdi.

Türkçeye hızlı adaptasyonunu profesyonel akademik çalışmalarıyla birleştirebilme yeteneğini kanıtlayan Hirsch, Türkçe öğrendikten sonra kanun taslaklarını hazırlama ve bu taslakları mecliste savunma görevini layıkıyla yürütmüştür.

Türk hukuk sisteminin gelişmesine yaptığı katkıların başında 1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun hazırlanması gelmektedir. Bu kanun 2011 yılında yürürlüğe kalmıştır. Türk fikir ürünlerinin şekillenmesinde etkili olan 1951 Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, Marka Patent, Sanayi ve Faydalı Modeller Kanunu ve 1946 Üniversiteler Kanunu'nun hazırlanmasında da Hirsch'in büyük katkıları olmuştur.

Hirsch'in çalışmaları aslında Türkiye Ticaret hukuku sisteminin kuruluş sürecini anlatmaktadır. Kuruluş sürecinin temel özelliklerinin artık geçerli olmadığı yönündeki tespitin büyük oranda haklı olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır.

Hirsch her ne kadar 1933 yılı öncesindeki Alman hukuk sistemini kimi yönleriyle bir model olarak satır aralarında önerdiyse de, Hirsch'in önünde güçlü bir merkezi yönetim geleneği ve uygulaması vardı. Dolayısıyla Hirsch'in önerileri bu bağlamda sınırlı bir yeniden düzenleme içermekteydi ve Hirsch uygulamadan kaynaklanan sorunlara yönelik pratik ve teknik çözüm önerileri geliştirmiştir.

Günümüzde, Türkiye'sinin hukuk sistemi küreselleşme, yerelleşme ve özelleştirme politikaları ile hızla değişmektedir. 1980'li yıllarla birlikte dünya ölçeğinde egemen olmaya başlayan neoliberal yaklaşımların kamu yönetimi sisteminde yarattığı değişim ve dönüşümün etkisiyle kurulan yeni sistem, yerel yönetimler ile merkezi yönetimler arasındaki mali ilişkilere küresel aktörleri de ortak etmiştir. Bundan dolayı, ticaret hukuk konusu yalnızca merkezi yönetim ve yerel yönetimler ilişkisi bağlamında değil küresel aktörlerle olan mali ilişkileri bağlamında da ele alınmalıdır.

Sonuç olarak ticaret hukuku alanındaki o güne kadar hazırlanmış orijinal bir Kanun metni bulunmadığı bunun ortaya çıkabilmesi için harcanan çabanın en büyük payın Hirsch e ait olduğunu belirtmek mümkündür. Sonuç olarak, Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti'nde ticari hayatın gelişmesi ve düzenlenmesi için çeşitli kanunlar çıkarılmıştır. Bu kanunlardan üç tanesi, Usulü Muhakeme-i Ticarete Dair Nizamname, Kanunname-i Hümayunu Ticareti Bahriye ve Tarihli Çekler Hakkında Kanun'dur. Usulü Muhakeme-i Ticarete Dair Nizamname, 1860 yılında yürürlüğe giren ve ticari dava usulü ile ilgili bir nizamnamedir. Bu nizamname, ticaret mahkemelerinin kuruluşu, görevleri, yargılama usulleri, kararların icrası ve temyizi gibi konular düzenlemektedir.

Bu nizamname ile Osmanlı Devleti, ticari dava usulünde modernleşme çabasını göstermiştir. Kanunname-i Hümayunu Ticareti Bahriye, 1863 yılında yürürlüğe giren ve deniz ticareti ile ilgili bir kanunname'dir. Bu kanunnamede, gemilerin yapımı, donatımı, sigortası, navlun sözleşmeleri, deniz kazaları, denizdeki eşya ve malların taşınması, yolcu taşımacılığı gibi konular düzenlenmiştir. Bu kanunnamede Osmanlı Devleti, deniz ticaretinde Avrupa devletleri ile rekabet edebilecek bir hukuki alt yapı oluşturmuştur.

Tarihli Çekler Hakkında Kanun, 1930 yılında yürürlüğe giren ve çek üzerine yazılan tarihin çekin hukuki sonuçlarını belirleyen bir kanundur. Bu kanun, ileri tarihli çeklerin kullanımını düzenlemek, çekin ödeme aracı olma işlevini korumak ve çekin karşılıksız kalması durumunda uygulanacak yaptırımları belirlemek amacıyla çıkarılmıştır. Bu kanun ile ileri tarihli çeklerin hukuki statüsü ve sonuçları belirlenmiştir.

Bu kanunlar, ticari ilişkilerden doğan uyuşmazlıklar çözmek, ticari faaliyetleri teşvik etmek, ticari güven ve istikrarın sağlamak ve ticari hakları korumak amacıyla hazırlanmıştır. Bu kanunlar, aynı zamanda,

Avrupa'daki kanunlaştırma faaliyetlerinden etkilenerek modernleşme çabasını da yansıtmaktadır.

7. KAYNAKLAR

- Akalın, G.** 2008, *Atatürk Dönemi Maliye Politikaları*, T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayınları, No: 384, Ankara.
- Bilgili, F, Demirkapı, E.** 2016. Ticaret Hukuku Bilgisi, 10. Baskı, Dora Yayınları, Bursa.
- Bozkurt, T.** 2013. Ticari İşletme Hukuku On İki Levha Yayıncılık, İstanbul. 1, 8.
- Çalışkan, A, İsa S.,** 2005, Türkiye'de Yerel Yönetimler Maliyesi: Genel Bir Bakış", Hüseyin Özgür ve Muhammet Kösecik (ed.), *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar I*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s. 321-346.
- Çam, H.** 2012. İki dünya savaşı arasında Türkiye'ye Alman akademisyen göçü. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans tezi, 2012
- Çeker, M.** 2016. Ticari İşletme Hukuku, 1. Baskı, Orion Yayınevi, Ankara.
- Demir, A.** 2008. ilk Usul Kanunu Usul-ü Muhakemei Ticaret Nizamnamesinin Transkripsiyonu, *Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Dergisi*, 72.
- Doğanay, İ.** 2023, *Ölümünün 20. yılında Prof. Dr. Ernest E. Hirsch*, Cumhuriyet Gazetesi, 13.01.2023.
- Güner, A, Serdar Y.** 2006, *Mali Yerelleşme: Teori ve Uygulama Üzerine Yazılar*, Marmara Üniversitesi ve Güncel Yayıncılık Ortak Yayını, İstanbul.
- Hirsch, E.E.** 2005, *Anılarım / Kayzer Dönemi, Weimar Cumhuriyeti*, Atatürk Ülkesi, Çev. Fatma Suphi, TÜBİTAK Yayınları, Ankara 2005.
- Hirsch, E, Müftügil, Ş.** 1957. İsviçre hukukunun yeni Türk ticaret kanununa tesiri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13(3).
- Hirsch, E.E.** 2017. Anılarım: Kayzer Dönemi, Weimar Cumhuriyeti, Atatürk Ülkesi (13. Basım). *Ankara: Tübitak Popüler Bilim Kitapları*.
- Hirsch, E.E, Hirsch, E.T.** 2008. Zweite Heimat Türkei. In *Deutsche Wissenschaftler im türkischen Exil: Die Wissenschaftsmigration in die Türkei 1933-1945* (pp. 209-216). Ergon-Verlag.
- Karayağcı, Y.** 2017. Sunarken. İçinde: Hirsch, E. E.: *Anılarım: Kayzer Dönemi, Weimar Cumhuriyeti, Atatürk Ülkesi*. Ankara: Tübitak Popüler Bilim Kitapları.
- Keser, M.** 2020. Ernst E. Hirsch'in otobiyografisinde Türkiye değerlendirmesi. *Rumeli DE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (19), 734-744.
- Krüger, H.** 1986. Ernst E. Hirsch (1902-1985). *Die Welt des Islams*, 26(1-4), 141-153.

- Özdağ, S.** 2022. TBMM arşiv kayıtlarına göre Cumhuriyet dönemi Bitlis Milletvekilleri ve TBMM faaliyetleri (1923–1950). *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 980-1020.
- Özkorkut, N.Ü.** Cumhuriyet dönemi hukuksal dönüşüm sürecine katkıda bulunan yabancı akademisyenler. *Adalet Dergisi*, (62-63), 481-505.
- Tekli, İ.** 1990, Cumhuriyetin 60 yıllık belediyeçilik deneyinin değerlendirilmesi üzerine", *Türk Belediyeçiliğinde 60 Yıl Sempozyumu*, Ankara BŞB Metropol İmar A.Ş., IULA-EMME, 23-24 Kasım 1990, Ankara, s. 44-56.
- Topcuoğlu H, Karayalçın, Y, Kipek, İ, Özman A.** (1964). *Ord. Prof. Dr. Ernest E. Hirsch'e Armağan*, AÜ Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ernst-eduard-hirsch/>. faydalanılmıştır.
- Yardımcıoğlu, M, GÜL, M.R.**2019. Türk Ticaret Hukukunun Tarihsel Süreci. *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 129-135.
- URL-1,** <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ernst-eduard-hirsch/>. Erişim tarihi, 13.01.2023.
- URL-2,** https://www.deutschlandfunkkultur.de/exilant-als-juristischer-aufbauhelfer.950.de.html?dram:article_id=136861. Erişim tarihi, 31.01.2023
- URL-3** https://eham.akdeniz.edu.tr/tr/ernst_hirsch-3421. Erişim tarihi, 08.04.2023

EKLER

EK-AErnst Eduard Hirsch'in Eserleri

TÜRKÇE YAYINLAR

- **Bibliyografya**

- 1934-1935 senesi hukuki neşriyatı. (İ.Ü.H.F. 1938 IV No: 14 s.376-393).
- Hukuk neşriyatı bibliyografyası (İ.Ü.H.F. 1940 C.VI Sa.4 s.860-992 ve ayrı baskı).[9].

- **Hukuk**

- Pratik hukukta metod. İstanbul 1944 VIII + 151 s. (Dr. Halil Arslanlı ile birlikte) İ.Ü.H.F. Yay.
- Pratik hukukta metod. İkinci baskı. Ankara 1948 144 s. "A.Ü.H.F. yay".
- Hayat ve Hukuk (Ün. Kon. 1936-1937 s.137-147)
- Hukuk bir ilim kolu mudur? (A.Ü.H.F.D. 1944, II, sa:I s.19-61)
- Kanun başlıklarıyla matlaplar hukuk kaidelerinden midir? Türkiye Büyük Millet Meclisinin bir kararı münasebetiyle. (Ad. D. 1944 sa:11 s.903-919)
- Kanun başlıklarıyla matlaplar hukuk kaidelerinden midir? Türkiye Büyük Millet Mec. Zilyetliği gasp ve ona tecavüz "Fuzulî işgal" den doğan tazminat (ecri misil) talepleri. (Medenî Kanun XV inci Yıl Armağanı, İstanbul 1943 s.773 - 800) ve ayrı baskı.[9].

- **Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi**

- Hukuk felsefesi ve hukuk sosyolojisi dersleri. Ankara 1949 xVI + 463 s.
- Kant'ın ebedî barış üzerindeki felsefî denemesi (A.H.F.D. 1946 III sa: 1 s.3-31; sa: 2 s. 268-292).[9].

- **Borçlar Hukuku**

- Akitlerin tefsiri (Ebül'ulâ Mardine Armağan, s.149-229 ve ay. Bas. (İst. Ün. H.F.Tal. Cem. No: 1 1943 s.149-229).
- İskonto muamelesinin hukukî mahiyeti (İkt. Yür. 1940 (I) sa.2, s.8, 15).
- Hukukî tetkikler. İrrévocable bir tediye emrinden rücu caiz olup olmadığı hakkında. Çev. Asist. Halil Arslanlı (İst. Tic. San. Od. M. 1936 sa: II, s.368-371).
- Yazılı şekilde rıza beyanlarında mümessilin imzası. Çev. Galip Gültekin (Huk. Gaz. 1937 sa: 19-20; 21-22; 23-24; 25-26; 1938 sa: 27-28; 29-30).

- Maddî ve manevî tazminata mutedir 4 üncü Hukuk Dairesinin bir kararı münasebetiyle. (Huk. Bil. M. 1941 sa: 141, s.7488-7492)
- Tam ve nakıs teselsül (Huk. Bil. M. Sene 1942,sa.3-147, s.7584-7587).
- Türkiye'de faiz ile ilgili mevzuat ve içtihatlar. (t. Eko. 1943, sa.3, s.92-96).
- Ticarî rehin (A.H.F.Fd. 1944 C.I, s.399-402)
- Borçluya isnad edilebilen haller (huk. Gaz. 1945, sa.65-66, s.4).[9].

Ticaret Hukuku

• Kitaplar

- Türk Ticaret Kanununun esaslarına göre ticaret hukuku Çev.: Galip Mustafa Gültekin.
- C. I. İstanbul, 1935, s.226.
- C.II. İstanbul 1936, s.352. "Ticaret Şirketleri"
- Ticaret hukuku dersleri (Dr. Jur. Halil Arslanlı'nın yardımıyla hazırlanan takrirler hülâsası).
- C.I. Genel prensipler - Ticarî işletme. İst. 1939 s.231 "İst. Ün. Yay. No: 7".
- C.II Ticarî şirketler ve teşekküller. İst. 1940 s.192 "İst. Ün. Yay. No: 123".
- C. III Kıymetli evrak. İst. 1939, s.192 + cetvel, "İst. Ün. Yay. No: 86".
- Ticaret hukuku dersleri. (Doç. Dr. Halil Arslanlı'nın yardımıyla hazırlanmış olan birinci basının değiştirilmesi ve genişletilmesi suretiyle meydana getirilen ikinci bası) İstanbul 1946, s.XLI + 926 cetvel "İst. Ün. Yay. No: 291; Huk. Fak. No: 61".
- Ticaret hukuku (Genişletilmiş ve gözden geçirilmiş üçüncü bası). İstanbul 1948, s.908 tam metni, ilgili diğer kanun kaideleri ile Yargıtay içtihatlarını ve mufassal alfabeli fihristi havi olan notlu TİCARET KANUNU Kitap I Ankara - İstanbul 1946,s.VI + 512.
- Hukuk Meseleleri. I. Kara ve Deniz ticaret Hukuku Çev.: Dr. Halil Arslanlı, İstanbul 1944, s.XII + 222.[9].

1. Makaleler

- Ticaret hukuku ilmi. Çev.: Halil ARslanlı, İstanbul h.F.M. 1935 (I) s.334-343, 513-523; 1936 (2) s.146-167, 452-474.
- Ticaret hukukunda birlik "İst. Ün. Açılış dersleri" 1935, s.237-245.

- Devletçilik ve ticaret hukuku. Çev.: Ali Hüseyin İşbay (Ad. C. 1936, s.1080- 1097) ve ay. Bas. S. 18.
- Ticaret Kanununun islahı hakkında fikirlerim. Çev.: Halil Arslanlı (İst. H.F.M. 1937 (3) s.442-489).
- Ticaret Kanununun islahı hakkında fikirlerim (esbabı mucibeli kanun projesi) (Ad C.1941, s.287-302, 351-363, 450-471).
- Ticaret hukukunda mahdut mesuliyet (Ad. C. 1938,s.1010-1023) ay.bas. s.16 (THK.yay) (Konferans).
- İsviçre Borçlar kanununun senedatı ticariye ve şirketlere müteallik üçüncü ve beşinci kısmının iktibası tavsiye edilebilir mi? (İst. Ba. M. 1941,s.657-672).
- Ticaret hukukunda yeni temayüller (AD. D. 1944 s.445-458).
- İsviçre hukukunun yeni Türk ticaret Kanununa tesiri. (A.H.F.D. 1956 sa.3-4, s.26-33; Ad. D. 1957 sa.1, s.3-11).[9].

Ticari İşletme

- Ticaret mahkemelerimiz ve noksanları (İkt. Yür. 1939, C.I sa.1, s.6).
- Ticarî ve kanunî mümessiller hakkında (Avukatlık kanunu münasebetiyle) "Ticarî mümessilin dava selâhiyeti" (Huk. Bil. M. 1940 (12) s.7338-7350) "Tem. İc. İf. D. 12-12-1940 tarihli karar dolayısıyla" "T.K. 95; Us. M.K. 59, Av. K. 23".
- Ticari muamele mefhumu (İst. Ün. H. F. M. 1940(VI) s.775-797 ve ay. Bas. 1941).
- Rekabet (Çev.: V. Çernis) (yeni Fikir, sa.9, s.4, 13; sa.10, s.4, 11, s.12,s.4, 15; sa.13, s.4, 13; sa.14, s.4, 15, sa.15, s.5) "Hukuki bakımdan fikri say" adlı kitaptan.
- Ticari muamele mefhumu (Huk. Bil. M. C. 13 sa. 7/151,Mayıs 1942,s.7648- 76579).
- Ticaret Kanunumuzun değişmesi arifesinde: Ticari ehliyet (İkt. Yür. C.7, 1943 sa. 79, s.3, 22).
- Ticarî defter tutma mecburiyeti meselesi (Ticaret Kanununu 66-86. maddelerinin tahlili (İşletme 1943, sa.3, s.68-72;sa.4,s.97-98).

- Ticarî iş (hukuk ve ticaret mahkemeleri tefriki -anonim şirketin gayrimenkul alması -kollektif şirketlerin birbiriyle muameleleri) A.H.F.D. 1944 C.I, sa.3, s.393-399).
- Dükkan tahliyesi, Çev. Dr. Hikmet Belbez (A.H.F. D. 1944 C.I, sa.3, s.402-405).[9].

Kooperatif Hukuku

- Kooperatif unsuru (İkt. Yür. 1940 (I) s.15).
- Kooperatif şirketler (İkt. Yür. 1940, sa.15,s.8,27).
- Milletlerarası kooperatif mevzuatı karşısında Türkiye'deki kooperatif mevzuatı (Ad. D. 1945 sa:4 s.346-356).[9].

İktisadi Devlet Teşekkülleri

- İktisadi devlet teşekküllerinin hukukî mahiyeti (Ad. C. 1939 s.1236) ve ay.bas.s.44, Hukukİlminin Yayma Kurumu, Konferanslar Serisi.
- İktisadi müesseselerde tetkik, teftiş ve murakabe. Ank. 1943, s.24. Türkiye Ekonomisinin Başlıca meseleleri "T. İkt. Cem. Yay. Ankara 1944" s.250-259.
- İktisadî devlet teşekküllerinde umumî heyet. Ank. 1944 s.71 "Türk İktisat Cemiyeti, Konferanslar Serisi".
- Devlet işletmelerinin özel sermayeye devri meselesine dair bazı mütalâalar (A. H.F.D. C.VII, sa.3-4 s.282-311).[9].

Ticaret Odası

- Hukukî bakımdan yeni Ticaret Odaları Kanunu (İkt. Yür. 1943 sa.81/85, s.3- 4,52).[9].

Kıymetli Evrak Hukuku (Wertpapierrecht)

- Der Rechtsberggriff "Provision" im französischen und internationalen Wechselrecht. Marburg 1930.
- Tabellen zum internationalen Wechselrecht, Heft 4 (hrsg von Magnus, gemeinschaftl. Mit Bernstein u.a.) Berlin-Frankfurt a. M.1929, 2. Aufl. 1930.
- Die Vereinheitlichung der wechselrechtlichen Kollisionsnormen, in JW 1930 S.1337.

- Die Genfer Wechselrechtsabkommen, in Blätter für internationales Privatrecht (Beilage der Leipziger Zeitschrift) 1930 S.257 und in bulgarisch in Archives Juridiques (sofiA9 1931 S.490).
- Die Macht der Gewohnheit im Wechselrecht, in Beiträge zum Wirtschaftsrecht Bd. II S.1066 Marburg, 1931.
- Einheitliches Wechselgesetz oder einheitliches Wechselrecht?, in NJW 1961 S.1089.[9].

Türk Hukuku (Türkisches Recht)

- Berichte über die türkische Gesetzgebung der Jahre 1935 bis 1938, in Legislazione Internazionale IV (1937) 943;VI (1938) 863; VII (1939) 457.
- Die Quellen des internationalen Privatrechts in der Türkei, in Festschrift für Hans Lewald S.245, Basel 1953.
- Die Einflüsse und Wirkungen ausländischen Rechts auf das türkische Recht, in ZHR 116 (1954) 201.
- Das Schweizerische Zivilgesetzbuch in der Türkei, in Schw JZ 50 (1954) 337.
- Das neue Türkische Handelsgesetzbuch. Geschichte, Ursachen und Ergebnisse einer Gesetzesreform, in ZHR 119 (1956) 157.
- Der Einfluss des schweizerischen Rechts auf das neue Türkische Handelsgesetzbuch, in Schw JZ 52 (1956) 325.
- Die Gesetzgebung der Türkei auf dem Gebiete des Privatrechts 1939-1956, in RabelsZ 23 (1957) 851.
- Das türkische Aktienrecht, Frankfurt a. M. 1958.
- Darstellung und deutsche Überetzung des türkischen Gesetzes über Geisteswerke und Kunstwerke vom 10. Dez. 1951, in Quellen zum Urheberrecht, hrsg. Von Möhring, Schulze, Ulmer und Zweigert, Ffm. - Berling 1961.[9].

Fikrî Haklar (Geistiges Eigentum)

- Die Werkherrschaft. Ein Beitrag zur Lehre von der Natur der Rechte an Geisteswerken, in Annales de l'Université d'Ankara 2 (1948) 275,UFITA 36 (1962) 19 und in Persönlichkeit und Technik im Lichte des Urheber, Film, Funk und Fernsehrechts, Ehrengabe für Ernst E. Hirsch,

Schriftenreihe der UFITA Heft 26, hrsg. Von George Roeber, Baden - Baden 1963, S.19.

- Das neue Urheberrechtsgesetz der Türkei. Zugleich ein Beitrag zur Reform des deutschen Urheberrechts, Schriftenreihe der UFITA Heft 4. Baden-Baden 1957.
- Urheberrecht und verwandte Rechte, in Aktuelles Filmrecht, Schriftenreihe der UFITA Heft 11, S.8. Baden-Baden 1958 [9].

Ticaret Birlikleri

- Ticaret birliklerinin hukukî mahiyeti nedir? (İkt. Yür. 1940 sa.13 s.9).
- Ticaret birlikleri hukukî mahiyeti (Ağağolu'na cevap). (İkt. Yür. 1940 sa.17 s.13,18).[9].

Ticarî Senetler

- Poliçe ve çek hukukunun birleştirilmesine dair Cenevre uyuşması. Çev.: Yavuz Abadan (Mülkiye Mec. 1934 sa:35 a. 24-27; sa:36 s.34-37).
- Kıymetli evrak (huk. Bil. M. 1938, sa.6,s.5669-5674).
- Türk mevzuatına göre çek hâmilinin muhatap aleyhine bir dâva hakkı var mıdır? (İst. Tic. San. Od. M. 1941 sa.7, s.239-239).[9].

Sigorta Hukuku

- İlim halinde sigorta, (Ün. Konf. 1941-1942, s.74-89; İş. 1942 sa.29, s.8-22; 1952 sa.134 s.16-22).
- Harp sigortası. İst. Ün. İkt. F. M. 1942 C.3,s.251-282.
- Sigortalarda akit serbestisi, 1943 s.18 "T.H.K. Yay"; Ad. D. 1943 sa.12,s.1065- 1080.[9].

Deniz Hukuku

- Deniz ticareti ve sigorta hukuku, İst. 1942, s.175.
- Türk deniz hukukunun islahı. (İz. Ba. D. 1938 (3), s.204-222).[9].

Fikrî ve Sinaî Haklar

1. Kitaplar

- Hukukî bakımdan fikrî say. Çev: Volf Çernis, "İst. Ün. H. F. Doktora ihtisas kursları serisi" C.I, İst. 1942, s.257; C.II, İst. 1943, s.272 + 64.
- Fikrî ve sinaî haklar. Ank. 1948,s.XIV + 276 + Ix. "A.H.F. yay".[9].

2. Makaleler

- Sınaî mülkiyetin himayesine dair beynelmilel itilâfnamelerin Türk mevzuatına icra ettikleri tesir. C. Bilsel'e Armağan, 1939 s.175-206 ve ay.bas.
- Mamulâtımızın işaretlenmesi. Yerli mallarımıza Türk malı işareti konulmasına dair kabul edilen nizamnamenin kritiği (İkt. Yür. 1940 sa. 7,s.3, 22; sa.8, s.4,21).
- Fikrî ve sınaî hakların mahiyeti hakkında yeni bir görüş (Ank. H. F. D. 1944 C. 1, s.164-191).
- Reklâm hakları (huk. Dün. C. 1. Sa.3-6).
- Türkiye'de tercüme hakkının veçhi tekâmülü (İst. H. F. M. 1939 s.46-52 ve ay. Bas. S.16).
- Türkiye'de tercüme hakkının vechi tekamülü (Açılış dersi) (Ün. Konf. 1939/1940, İst. 1940 s.13-23).
- Memleketimizde mer'i olan telif hakkı kanununun tahlili Çev.: Orhan Çağıl. (İst. Ün. H.F.M.C. VI, sa.2-3 s.346-500 ve ay.bas.1940 s.156.
- Fikrî eserler hakkında kanun projesi (İst. Ün. H.F.M. 1941 s.429-504 ve ay.bas).
- Bern sözleşmesi (Ank. H.F.D.C. VII sa.I, s.130-145).[9].

YABANCI DİLDEKİ YAYINLAR

Medenî Hukuk (Bürgerliches Recht)

- Abwertung ?, in Zeitschrift der Anwaltskammer im Oberlandesgerichtsbezirk Frankfurt - M. 1931 S.110.
- Einführung in das Bürgerliche Vermögensrecht. Berlin u. Frankfut a. M. 1956, 2. Aufl. 1959, 3. Aufl. 1964.
- Maulkorb für die Presse? Zum Referentenentwurf eines Gesetzes zur Neuordnung des zivilrechtlichen Persönlichkeits - und Ehrenschatzes. Berlin u. Frankrut a. M. 1959 Praktische Fälle aus dem Zivil - und Zivilprozessrecht mit Lösungen (Neubearbeitung der Sammlung von Albert David). 3. Aufl. Berlin u. Frankfut a. M. 1959.
- Die Anfechtung der Schuldübernahme, ihre Voraussetzungen und Wirkungen,in JR 1960 S.291.[9].

Ticaret, İktisat ve İş Hukuku (Handelss - Wirtschafts - und Arbeitsrecht)

- Die Rechtsnatur des Betriebs und der Arbeitnehmerschaft, in Jahrbuch der Universität, Giessen, 1924.
- Kann der Vorstand einer Aktiengesellschaft zur Ausführung eines Generalversammlungsbeschlusses gezwungen werden?, in ZHR 95 (1930) 69.
- Verordnung über Aktienrecht vom 19Sept. 1931 (Kommentar, gemeinschaftl. Mit Julius Lehmann) Mannheim-Berlin-Leipzig 1931, 2. Aufl. 1932.
- Handelsrecht, in Rechtsvergleichendes Handwörterbuch für das Zivil – und Handelsrecht des In - und Auslandes (hrsg. Von Schlegelberger), Bd. IV. Berlin 1933.
- Praktische Fälle aus dem Handels - und Wirtschaftsrecht mit Lösungen. Mannheim - Berlin - Leipzig 1933, 2. Aufl. Berlin - Frankfurt a. M. 1957, 3. Aufl. 1963.
- Der Zentralbegriff des Handelsrechts, in Annuario di Diritto Comparato e di Studi Legislativi, XIII(1938) 369.
- Gesellschaftsrecht, in Die Verwaltung (hrsg. Von Giese) Heft 45. Braunschweig o.J. (1953), 4. Aufl. Heft 28, Herne-Berlin (1962).
- Leitfaden für das Studium des Handels - und Gesellschaftsrechts. Berlin u. Frankfurt a.M.1956, 2. Aufl. 1959,3. Aufl. 1962.
- Kontrolle wirtschaftlicher Macht. Drei Vorlesungen zum deutschen Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen. Bern 1958.
- Zur Auslegung und Reform der Überschuldungsbestimmungen im Gesellschaftsrecht, in Beiträge zum Arbeits, Handels- und Wirtschaftsrecht. Festschrift für Alfred Hueck. S.307, München u. Berlin 1959.
- War Insurance, İstanbul 1945.
- Le nouveau Code de Commerce turc, Rev. Intern. De droit comparé, 10 (1958) 349.
- Über die Urheberschaft am Filmwerk, in UFITA 25 (1958) 5.
- Schutz des ausübenden Künstlers, Vorrede zu Helena Papaconstandinou: Schutz des ausübenden Künstlers, Baden-baden 1960.
- Die Rechtsfolgen der Veröffentlichung oder des Erscheinens einer Bearbeitung auf die Rechte des Urhebers am noch nicht veröffentlichten oder noch nicht erschienenen Originalwerk, in UFITA Band 41 (1964).

- Film - und Fernsehrecht als Problem der Rechtsangleichung im Rahmen der europäischen Integration, in UFITA Band 42 (1964).
- Turkish Copyright, in world Copyright. An Encyclopedia (ed. By H. L. Pinner) leyden 1953 ff.[9].

Hukuk Sosyolojisi (Rechtssoziologie)

- Die Rechtswissenschaft und das neue Weltbild, in Annales de l'Université d'Ankara 3 (1949) 275.
- Rechtssoziologische Stichworten: Berndorf - Bülow, Wörterbuch der Soziologie, Stuttgart 1955.
- Wird das Recht unserer Zeit gerecht? In Universität 11 (1956) 493.
- Mensch und Recht in Gesetzgebung und Rechtspraxis in Ost und west,in DUZ 1958 S.405-464.
- Die Rezeption fremden Rechts als sozialer Prozess, in Festgabe für Friedrich Bülow S.121,Berlin 1960.
- Macht und Recht, in JZ 62 S.1
- Was bedeutet "sozialistische Gesetzlichkeit" ? in JZ 62 S.149.
- Zu einer "Methodenlehre der Rechtswissenschaft", in JZ 62 S.329.
- Probleme der Kodifikation im Lichte der heutigen Erfahrungen und Bedingungen, in Deutsche Landesreferate uzum VI. Internationalen Kongress für Rechtsvergleichung in Hamburg 1962, hrsg. Von Hans Dölle, S.115, Berlin- Tübingen 1962.
- Was kümmert uns die Rechtssoziologie? In Juristenjahrbuch 3 (1962/63) 131
- Koexistenz, in ARSP 49 (1963) 145.[9].

Üniversite Hukuku (Universitätsrecht)

- Selbstverwaltung der Universität. Ein rechtsvergleichender Ausblick auf das türkische Recht, in DÖV 1953 S.176.
- Der Hochschullehrer als mittelbarer Staatsbeamter, in Mitteilungen des Hochschulverbandes 2 (1954) Nr.6 S.11.
- Vom Geist und Recht der Universität. Berlin 1955.
- Das neue Berliner Hochschullehrergesetz, in Mitteilungen des Hochschulverbandes 11 (1963) 91.
- Über akademische Grade und Würden, in DUZ 1963 H.5 S.10.
- Welches Leitbild wollen wir für unsere Universitäten? DUZ 1964, 7 ff.[9].

Yazdığı Ders Kitapları:

- Aile Hukuku I. (Çev. Dr. Bülent Davran); İstanbul, 1942.
- Roma Hukuku Dersleri, Cilt I, Tarihi Kısım ve Umumi Doktrinler, (Çev. Türkan B. Rado), İstanbul, 1943.
- Borçlar Hukuku Dersleri, (Çev. Dr. Bülent Davran), İstanbul, 1948.[9].

Ek 2: Ernst Eduard Hirsch' Eserlerin

PRATİK HUKUKTA METOT

Prof. Dr. Ernst E. HİRŞ

Güncellenmiş 8. Basıdan Tıpkı Basım

seçkin

BANKA VE TİCARET HUKUKU ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
(T. İ. Bankası A.Ş. Vakfı)

Anılarım

Journal of
German Literature
Lectures

Ernst E. Hirsch

DEUTSCHE
UNIVERSITÄT
DUISBURG-ESSEN

© 2008

Prof. Dr. ERNEST HIRS

**HUKUK FELSEFESİ
ve
HUKUK SOSYOLOJİSİ
DERSLERİ**

Gözetim Dile Uyarlayan
SELÇUK BARAN (VEZİROĞLU)

ÜÇÜNCÜ TIPKI BASKI

İTİB - İTİBANKA İÇİŞİLERİ VE TİCARET HUKUKU ARAŞTIRMASI ENSTİTÜSÜ
Ticaret ve Bankacılık Yolu - Hukuk Fakültesi, Çarşıkapısı